

MGL

Yasmina
Reza

JAMES BROWN

JE UPORABLJAL NAVIJALKE

KONTAKTI

Mestno gledališče ljubljansko, Čopova 14, 1000 Ljubljana, Slovenija

(Ljubljana City Theatre, Čopova 14, 1000 Ljubljana, Slovenia)

Hišna centrala (Central operator) **+386 (0)1 4258 222**

Tajništvo (Secretary) **+386 (0)1 4257 148**

Blagajna (Box office) **+386 (0)1 2510 852**, odprto vsak delavnik od 12. do 18. ure in uro pred predstavo
(open Monday to Friday from 12 a.m. to 6 p.m. and an hour before start of performance),

e-naslov (E-mail) **blagajna@mgl.si**

E-naslov (E-mail) **info@mgl.si**

Spletno mesto (Web site) **www.mgl.si**

Barbara Hleng Samobor, direktorica in umetniška vodja (General Manager and Artistic Director)

Petra Bizjak, direktoričina pomočnica – poslovna vodja (Assistant General Manager)

Janez Koleša, direktoričin pomočnik za tehnične zadeve (Assistant General Manager – Technical)

Simona Belle, vodja službe za odnose z javnostmi in trženja (Head of Public Relations and Marketing)

tel. +386 (0)1 4258 222

Katarina Koprivnikar, Katarina Bogataj (nadomeščanje), vodja projektov (Project Manager)

tel. +386 (0)1 4258 222

Helena Štrukelj, koordinatorka in planerka programa (Programme Coordinator and Planner)

tel. +386 (0)1 4440 309

Petra Setničar, koordinatorka obiska (Visit Coordinator)

tel. +386 (0)1 4258 222

Urša Petelinek in **Rok Špacapan**, blagajnika in informatorja (Box office and Information)

tel. +386 (0)1 2510 852

Eva Mahkovic, dramaturginja in vodja mednarodnega oddelka (Dramaturg and Head of International Department)

Petra Pogorevc, dramaturginja in urednica Knjižnice MGL (Dramaturg and Editor)

Ira Ratej, dramaturginja in vodja izobraževalnega programa (Dramaturg and Head of Education)

Alenka Klabus Vesel, dramaturginja in arhivarka (Dramaturg and Archivist)

Maja Cerar, Martin Vrtačnik, lektorja (Language Consultants)

Mojca Višner, oblikovalka (Designer)

Javni zavod Mestno gledališče ljubljansko, ustanoviteljica Mestna občina Ljubljana

Program gledališča financirata Ministrstvo za kulturo RS (iz proračuna Republike Slovenije) in MOL.

Svet Mestnega gledališča ljubljanskega (Board of Ljubljana City Theatre)

mag. Mojca Jan Zoran (predsednica/President), **Sašo Dragaš** (namestnik predsednice/Deputy President),

Alen Jelen, Mateja Kapš, Špela Knol

Strokovni svet Mestnega gledališča ljubljanskega (Professional Board of Ljubljana City Theatre)

Tone Peršak (predsednik/President), **Sandi Jesenik** (namestnik predsednika/Deputy President),

prof. Tomaž Gubenšek, Darja Hlavka Godina, Eva Mahkovic, Matej Puc

Ustanoviteljica

Mestna občina
Ljubljana

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

VSEBINA

- 7 Janina Kos **OD DRAMATIKE K PROZI IN SPET NAZAJ**
- 13 Blažka Gantar **MORAŠ BITI KOT PEPELKA**
- 17 Breda Jelen Sobočan **NAJPOMEMBNEJŠE JE TISTO, ČESAR NE VIDIMO,
ALI »NE BODI TAKO IZ SEBE, SRČI.«**
- 29 Dan Podjed **STATI PRED NAPAČNIMI VRATI**

Yasmina Reza

JAMES BROWN JE UPORABLJAL NAVIJALKE

James Brown mettait des bigoudis, 2022

Smešna tragedija

Prva slovenska uprizoritev

Premiera 6. marca 2025

Prevajalka in dramaturginja **ALENKA KLABUS VESEL**

Režiserka in koreografka **JANA MENGER**

Oblikovalec prostora in svetlobe **BORUT BUČINEL**

Kostumografka **BJANKA ADŽIĆ URSULOV**

Skladatelj in korepetitor **LAREN POLIČ ZDRAVIČ**

Lektor **MARTIN VRTAČNIK**

Oblikovalec zvoka **MIHA PETERLIČ**

Asistentka dramaturginje (študijsko) **BLAŽKA GANTAR**

Vodja predstave **Jani Fister**

Šepetalka **Nina Strmole**

Tehnični vodja **Janez Koleša**

Vodja scenske izvedbe **Matej Sinjur**

Vodji tehnične ekipe **Boris Britovšek** in **Dimitrij Petek**

Tonski tehnik **Miha Peterlič**

Osvetljevalca **Aljoša Vizlar** in **Bogdan Pirjevec**

Frizerke in maskerke **Anja Blagonja**, **Sara Dolinar** in **Alja Pečelin**

Garderoberka **Urška Picelj**

Rekviziterji **Erika Ivanušič**, **Ana Johana Scholten** in **Andres Alejandro Klemen**

Sceno so izdelali pod vodstvom mojstra **Vlada Janca** in kostume pod vodstvom mojstric **Irene Tomažin** in **Branke Spruk** v delavnicah MGL.

Igrajo

Pascaline Hutner **NATAŠA TIČ RALIJAN**

Lionel Hutner **GABER K. TRSEGLAV**

Psihiatrinja **SAŠA PAVLIN STOŠIČ** k. g.

Jacob Hutner **AJDA KOSTEVC** k. g.

Philippe **FILIP SAMOBOR**

Ajda Kostevc, Filip Samobor

Nataša Tič Ralijan

Janina Kos

OD DRAMATIKE K PROZI IN SPET NAZAJ

Yasmina Reza se je z igro *James Brown je uporabljal navijalke*, ki so jo krstno uprizorili 24. marca 2023 v Münchenskem Residenztheatru, po skoraj desetletnem predahu znova vrnila na svetovne gledališke odre. Že ob prvem branju tega besedila zbodejo v oči nekateri prijemi, ki jih v njenih dosedanjih igrah nismo bili vajeni, med drugimi tudi ta, da je dramo zasnovala na zgodbi likov iz enega od svojih romanov. Tako izrazita medbesedilnost je za Rezo vsekakor novost, a v tej igri še zdaleč ni edina. Da bi bolj osvetlili takšen preskok v avtoričini gledališki pisavi, se za začetek velja ozreti po njenem preteklem ustvarjanju.

Reza se je že konec osemdesetih let uveljavila kot pronicljiva dramatičarka: v domovini je zaslovela z igro *Conversations après un enterrement (Pogovori po pogrebu, 1987)* in zanjo prejela tudi prestižno Molièrovo nagrado, leta 1994 pa ji je svetovno slavo prinesla uspešnica »ART«. S to igro je njeno ime prodrlo tudi v slovenski gledališki prostor – v prevodu Suzane Koncut in režiji Žarka Petana so jo leta 1998 prvič uprizorili v ljubljanski Drami –, uprizoritev pa je doživela rekordno število ponovitev. Leta 1997 je Yasmina Reza objavila svoje prvo odmevnejše prozno delo z naslovom *Hammerklavier*, nekakšno zbirko vinjet oziroma življenjskih utrinkov, tej pa sta sledila romana *Une désolation (Obup, 1999)* in *Adam Haberberg (2003)*. Ves ta čas je pisala tudi gledališke igre, ki jih, vse odkar jo je »ART« izstrelil med zvezde, tako rekoč brez predaha uprizarjajo po vsem svetu (francoska novinarka Pascale Tournier je leta 2000 v članku »Yasmina Reza« v reviji *VSD* zapisala, da »se prav vsak večer nekje na svetu dvigne zastor nad kakšno predstavo Yasmine Reza«). Kot prozaistka je pozornost mednarodne literarne kritike in bralstva pritegnila zlasti z romanoma *Blagor srečnim (Hereux les hereux, 2013)* in *Babilon (Babylone, 2016)*, za katerega je prejela tudi Renaudotovo nagrado, oba pa sta bralcem že nekaj let na voljo tudi v slovenskem prevodu.

Yasmina Reza je v prvi vrsti nesporno dramska avtorica. To močno odzvanja tudi v njeni prozi, ki je skoraj praviloma prvoosebna in izpovedna. Monološkost je še zlasti izrazita v romanu *Blagor srečnim*, ki je obenem tudi izhodišče za igro *James Brown je uporabljal navijalke*, zato mu bomo v nadaljevanju namenili malce več pozornosti.

Blagor srečnim je roman o ljudeh, katerih usode se tako ali drugače prepletajo: v nizu enaindvajsetih prvoosebni izpovedi, nekakšnih utrinkov iz na videz običajnih življenj predstavnikov današnjega srednjega sloja, avtorica s humorjem in cinizmom odstira svet »srečnih« ljudi sodobnega časa: svet, poln strahov, razočaranj, frustracij in bridkega hrepenenja. Ob izidu romana je bilo slišati tudi očitke, da ne gre za roman »v pravem pomenu besede«, te pa so v sicer redkih intervjujih z avtorico povzeli tudi nekateri izpraševalci. Reza je tako denimo

uredniku *Der Spiegel* v pogovoru, ki ga je z njo opravil leta 2014,¹ pojasnila, da ji je za žanrsko oznako »popolnoma vseeno«, *Blagor srečnim* pa je opredelila kot »roman v posebni formi, ki se malce zgleduje po formatu modernih televizijskih serij«.

Potemtakem bi lahko poglavja romana označili tudi kot epizode in prav v eni od njih Pascaline Hutner spregovori o svojem sinu Jacobu (v romanu je star 19 let), čigar navdušenje nad pevko Céline Dion je, po njenih besedah, v nekem trenutku »iztirilo«. Na lepem Pascaline in njen mož Lionel namreč sprevidita, da ne živita več z mladim oboževalcem, temveč kratko malo s Céline Dion. Življenje z Jacobom, ki se oblači v materino kombinežo, si dela frizuro iz trakov starih kaset in prireja koncerte v dnevni sobi, se jima sprva zdi še »zabavno«, a ko njun sin nekega dne privzame quebeški naglas in se začne izražati v ženski slovnični obliki, staršema ni več do smeha. Mati se v navalu panike po pomoč zateče k hipnoterapevtu, ta pa jo še isti hip postavi na realna tla in ji predlaga obisk psihiatra. Hutnerjeva nato po psihiatrovem nasvetu odpeljeta sina na zdravljenje v psihiatrično ustanovo, to pa ju pahne v globoko stisko: »Tega nisva pričakovala. [...] Sama sva in povsem izgubljeni. S kom naj se pogovoriva? [...] Ničesar nisva povedala ne Odile ne Robertu. Toscanojeva sta najina dolgoletna prijatelja ...« Malo pozneje izvemo, da sta »vsem seveda rekla, da je Jacob na šolanju v tujini. Čisto vsem, tudi Toscanojevima.«² Kot v večini Rezinih del, pa naj bodo dramska ali prozna, je tudi tu močno izražena želja po učinku *belle figure* (takšen je tudi naslov njene igre iz leta 2014, ki je bila v Mestnem gledališču ljubljanskem v režiji Mateje Kokol in prevodu Suzane Koncut uprizorjena leta 2016): njeni liki hočejo namreč vedno in za vsako ceno ohraniti krinko popolnosti, neprizadetosti, strpnosti in sreče, to pa celo vpričo družinskih članov in dobrih prijateljev (pri Hutnerjevih za Jacobovo novo identiteto sprva ve samo njihova čistilka). In prav zato zakonca Hutner vrh tega, da vsem zamočita resnični vzrok Jacobove nenadne odsotnosti, svojo stisko vztrajno skrivata za masko zakonske ubranosti. Drug drugega kličeta »srči« in rada poudarjata, da si znata tudi brez posebne priložnosti pričarati nepozabne trenutke. (Pascaline nekoč med nekim druženjem Toscanojevima omeni, da je samo zanj z Lionelom spekla »romba v hrustljavi srajčki«, kar iz povabljenec izvabi nekaj ciničnih pripomb.) Pozneje v izpovedi Luca Condamina, skupnega prijatelja Roberta Toscanoja in Lionela Hutnerja, sicer izvemo, da se je Lionel med večerjo »v moški družbi« zlomil in svojo stisko zaupal prijateljema, ki pa sta mu morala obljubiti, da bosta molčala kot grob in se pred Pascaline pretvarjala, da o tem ne vesta nič.

Po drugi strani pa v Rezinih igrah maske (skoraj) vedno tudi padejo. Svoje like navadno privede v svojevrstno situacijo zaprtih vrat: običajno je to kakšno družinsko srečanje ali druženje med prijatelji in znanci (včasih tudi med neznanci), ki se postopoma sprevrže v pekel, iz katerega je nemogoče pobegniti, in prav take okoliščine razgalijo vse frustracije, jezo in tegobe, ki pa si jih osebe do zadnjega prizadevajo prikriti (in bržkone tudi potlačiti). Seveda Yasmina Reza takšnega učinka ne bi mogla doseči, če ne bi imela pretanjenega daru za slikanje vsakdanjih

¹ Intervju je bil v prevodu Mojce Kranjc objavljen v gledališkem listu k predstavi *Kako poveš, kar si odigral* (SLG Celje, letn. 63, št. 7, 2013/2014).

² Navedki iz romana *Blagor srečnim* so v prevodu Janine Kos (Mladinska knjiga, 2019).

Gaber K. Trseglav

podrobnosti. Dialogi v njenih igrah so namreč vselej zelo realistični, kar gre bržkone pripisati tudi dejstvu, da skoraj nikoli ne zapade v skrajnosti: vselej se najde kdo (ali kaj), ki (ali kar) prekine napetost, napelje pogovor drugam in tako prepreči še hujšo zaostritev konflikta. Tovrstni prelomi napetosti včasih učinkujejo nadvse komično, saj so teme pogovora, h katerim se v takšnih situacijah zatečejo liki, pogosto nepričakovane in se niti malo ne skladajo s podobo, ki jo hočejo kazati svetu (bella figura!).

Ob branju besedila *James Brown je uporabljal navijalke* že na začetku besedila preseneti napotek: »Nobenega realizma.« To je vsekakor nezanemarljiva novost v njenem delu, še zlasti dramskem, ki ga, kot že rečeno, vselej zaznamuje nesporen realizem. Reza nato dogajanje v prvem prizoru opiše takole: »Park. Zvečer. V daljavi se nekdo (Philippe) guga na gugalnici. Poganja se više in više. Vidimo, da je obut v dvobarvne čevlje.« Avtorica tako že na začetku besedila ustvari vtis, da smo vstopili v nekogaršnje sanje. Yasmina Reza je novinarju Bernardu Babkinu v intervjuju za *Madame Figaro* zaupala, da je že »od nekdanje zelo dojemljive za pravljice«,³ saj so po njenem mnenju v samem osrčju književnosti, temu pa je dodala še, da bi lahko tudi njeno zadnjo igro označili za pravljico. V nasprotju z večino njenih dram, ki so skoraj praviloma umeščene med štiri stene, največkrat v stanovanja, se to pot znaten del prizorov dogaja v parku, zaradi česar se vzdusje vsaj sprva ne zdi tako utesnjujoče, kot smo bili tega doslej v njenih igrah vajeni. Odsotnost realizma se kaže tudi v tem, da o zakoncih Hutner ne izvemo ničesar drugega kot to, da sta Jacobova starša: nikjer v besedilu ni namreč nobenega namiga o njunih poklicih, kar je za Rezo precej neznačilno, saj svoje like skozi dialoge običajno zelo natančno determinira. Vstop na območje psihiatrične ustanove, kamor prideta Hutnerjeva na obisk k svojemu sinu Jacobu, ki se identificira kot Céline Dion, je tako obenem tudi vstop v fantazijski svet, kjer »uradna« identiteta ljudi na lepem postane povsem postranskega pomena. Hutnerjeva sta le še Pascaline in Lionel; za Jacoba že dolgo niti starša nista več. »Lionel in Pascaline sta potrta. Kljub vsem prizadevanjem in dobrim namenom Lionel in Pascaline kvarita razpoloženje. Govorim seveda s stališča pacienta. [...] Naši pacienti mislijo, da so na okrevanju v običajnem zdravilišču. Zato je nujno, da se počutijo varne, se pravi sprejete take, kakršni so, brezpogojno in brez prikritih misli.« To zakoncema Hutner pojasni Jacobova psihiatrinja, ki ima v igri vlogo nekakšnega katalizatorja med fantazijskim svetom »zdravilišča« ter nenehnimi vdori resničnosti, pa če ta privzame podobo svojcev pacientov zdravstvene ustanove ali togih občinskih uredb. Reza kmalu uvede tudi lik Jacobovega edinega prijatelja v psihiatrični ustanovi, Philippa, belca, ki se identificira kot temnopolt, njuno prijateljstvo pa psihiatrinja opiše takole: »Čeprav sta si Philippe in Céline različna, da si bolj ne bi mogla bit, ju povezuje nekaj temeljnih skupnih točk. [...] Philippe ima nekaj, kar je za Céline imenitno, in to je njegova popolna ravnodušnost ob tem, da je nekdo slaven. Philippe ve, kdo je Céline, spoštuje njeno kariero, ampak je nič kaj posebej ne povelečuje. [...] Čuti, da jo Philippe ceni takšno, kakršna je. Hočem reč, kot običajno žensko.« Ena od

³ Dostopno na: <https://madame.lefigaro.fr/celebrities/culture/yasmina-reza-dans-la-vie-reelle-il-n-y-a-pas-de-distinction-entre-le-comique-et-le-tragique-20230912> (dostop: 24. januarja 2025).

teh skupnih točk je tudi projekt, da bosta kobulasti sycorus, ki raste v loncu pred Philippovim oknom in dela liste samo na eni strani, presadila v park psihiatrične ustanove, kjer bo lahko »svobodeno«.

V ospredju *Jamesa Browna* je torej vprašanje drugačnosti in identitete, še zlasti pa svobode posameznika v utesnjujočem svetu, ki nas sili, da se dan in noč skrivamo za krinko »normalnosti in všečnosti«. Natanko to poskuša psihiatrija v svojem (precej nadrealističnem) predavanju ponazoriti z zgodbo o Pepelki, pri čemer pa v ospredju ni usoda glavne junakinje, temveč usoda njenih sester: »V pravljici, v kateri je kralja vredna samo tista, ki je lepa in dobra, nimata nobenih možnosti. [...] Rojeni v neprimernem telesu, osebi iz tretjega sveta v hierarhiji človeških bitij ne zanimata nikogar. Niti imen nimata. Ti dve ubogi puncici, ki hrepenita samo po tem, da bi ustrezali merilom, na veliko razglašamo za hudobni, ker bi se, če bi ju pomilovali, manj navezali na tisto lepo in dobro.«

Gledališke igre Yasmine Reza zaznamuje večje prepletanje različnih žanrov, a jih kritiki kljub njihovi očitni večplastnosti še vedno najraje pospravljajo v predal komedije. Sama je že v prej omenjenem intervjuju z Bernardom Babkinom povedala, da je neki angleški režiser njene igre označil za smešne tragedije in da je takšna opredelitev tudi njej od vseh najbližja. Njeni najnovejši drami se takšna oznaka vsekakor prilega: čeprav se svojemu značilnemu humorju še zdaleč ni odrekla, je vzdušje, ki jo preveva, bolj melanholično kot v njenih dosedanjih dramah, liki pa se zdijo presenetljivo iskreni. In prav ta zasuk v Rezini pisavi je v kritiki uprizoritve v Residenztheatru za gledališki časopis *Die Deutsche Bühne* zelo umestno povzela nemška kritičarka Anne Fritsch: »Ta igra postavlja številna vprašanja, vendar se izmika odgovorom nanje. Stvarem nikoli ne pride povsem do dna, kot denimo v dramah *Bog masakra* in »ART«. V njej ni ne glasnih preprirov ne pikrih besednih obračunov. Namesto njih: prikrit obup in nič manj prikriti trenutki sreče.«⁴

---

⁴ Dostopno na: <https://www.die-deutsche-buehne.de/kritiken/leben-im-surrealen/> (dostop: 15. januarja 2025).

Saša Pavlin Stošić

Blažka Gantar

MORAŠ BITI KOT PEPELKA

»Posvetimo se danes Pepelkinima sestrama« – s temi besedami začne Psihiatrinja svoj monolog, ki na prvi pogled deluje kot skoraj nesmiseln preplet misli brez jasne rdeče niti. Govori o Pepelki, njenih sestrah, idealih, bolečini, družbi, ki ne prizanaša, in posameznikih, ki se lomijo pod njenimi pritiski. Njene besede se zdijo kot tok zavesti, ki skače iz ene ideje v drugo, zmeden in na trenutke nelogičen, vendar se ob poglobljenem razmisleku izkaže, da je njen monolog presunljiv odraz sodobne družbe. Govori o pritiskih, ki jih občuti vsak izmed nas, o standardih, ki jih je skoraj nemogoče doseči, in o vlogah, ki jih nismo izbrali, a jih kljub temu igramo. V njenem govoru ni nesmisla – le brutalna resnica, ki jo je težko sprejeti.

Zanimivo je, kako v resnici nismo prav nič drugačni od Jacoba. Gledam ta stavek, razmišljam, kako bi ga preoblikovala, nekaj me moti, nakar se zavem, da v resnici absolutno spodbija vse, kar želim povedati. Zakaj sploh bi stavek zapisala tako, da bi Jacoba postavila kot primer nekoga, ki je »drugačen«? Že tukaj naletim na prvo oviro – zakaj bi ga hotela označiti za drugačnega, kdo pa sem, da o tem odločam? Saj se na neki ravni vsi velikokrat obnašamo enako in se počutimo prav tako kot on, pa čeprav so naši problemi in travme drugačni od njegovih. Branimo se pred čustvi, ki jih ne moremo več zadržati. Vsak se z njimi spopada na svoj način, vsak beži na svoj način. Česa vsega v življenju ne znamo ali ne zmoremo zaradi stvari, ki so se nam zgodile, na katere nismo imeli vpliva? Včasih bi v takih trenutkih raje verjeli, da smo Céline Dion.

A kaj, ko nam prav Céline Dion še očitneje prikaže to družbo, ki obožuje Pepelko, hkrati pa daje v nič njeni sestri! Prav to družbo, ki zaradi svoje narcisoidnosti postaja vse bolj odtujena. Kolikokrat nam je prav ta Pepelka dala občutek lastne nevrednosti in nam vzela zaupanje? Kako pogosto nas je ta zgodba spodbudila k temu, da smo na prvo mesto postavili le sebe, ker drugače v tem svetu sploh ne bi mogli preživeti?

Zgodba o Pepelki in njenih sestrah nam razkriva, kako družbeni ideal lepote in popolnosti oblikuje naš svet ter kako ta merila pogosto niso pravična do vseh. Pepelka postane kraljica, ker ustreza normam – lepa je in dobra –, medtem ko njeni sestri, »ti dve ubogi punc, ki hrepenita samo po tem, da bi ustrezali merilom, na veliko razglašamo za hudobni«, ker ne sledita tem pričakovanjem. Ostaneta odrinjeni, »kaznovani« zaradi svojih telesnih pomanjkljivosti. Te pomanjkljivosti so v resnici zgolj odraz neskladnosti z družbenimi normami, ki določajo, kdo je vreden ljubezni, spoštovanja in uspeha.

Družba, ki si postavlja tako stroge ideale, v današnjem svetu vse pogosteje postane prostor, kjer »pretty privilege«¹ oblikuje ne le odnose, ampak tudi kariero in samozavest posameznikov. Tisti, ki ustrezajo tem normam, so zaščiteni pred obsojanjem in marginalizacijo, medtem ko tisti, ki izstopajo, pogosto doživljajo posledice, kot so izključitev iz procesov, ki odločajo o uspehu, sreči, ljubezni ... Družba, ki še vedno sledi tem normam, ustvarja hierarhijo vrednosti, v kateri tisti, ki ne ustrezajo tem merilom, živijo v odtujenosti in osamljenosti. To vodi v krizo identitete in občutek, da morajo ljudje nenehno prilagajati svoja življenja tem nerealnim pričakovanjem, da bi bili sprejeti – kar jih hitro spremeni v nekaj, kar se mora prilagoditi ali pa bo zavrjeno, kot Philippov kobulasti sycorus, ki se mora na novo prilagoditi v parku.

Ob tem pa smo priča tudi širši krizi klasičnega patriarhalnega družinskega ustroja, ki temelji na jasno določenih spolnih in družbenih vlogah. Družbeni pritiski se kažejo v različnih oblikah – od tistih, ki so povezani z videzom, do tistih, ki se nanašajo na spol, vero, etnično pripadnost in druge osebne značilnosti. Tovrstni pritiski in pričakovanja vplivajo na vse vidike našega življenja: na način izražanja, na dožemanje ljubezni, na razmišljanje, samozavest in odnos do sveta. Vse to se še stopnjuje v svetu, ki postaja vse bolj digitaliziran, kjer posamezniki postajajo le številke v algoritmih, ki jim narekujejo, kaj naj kupijo, koga naj občudujejo in čemu naj verjamejo. Globalizacija briše meje med kulturami, hkrati pa pogloblja občutek izgubljenosti. Ljudje hrepenijo po boljšem življenju, a ostajajo tuji v sistemu, ki jih ne sprejema, ker so »preveliki«, »premajhni« ali »preveč drugačni« za družbene norme.

V svetu, kjer je uspeh pogosto enačen s srečo, neuspeh pa s socialno smrtjo, ni prostora za drugačnost. Na tem svetu ni prostora za tiste, ki ne sledijo tem normam. Tako kot Pepelkini sestri, ki se spreminjata, da bi ustrezali pričakovanjem, tudi mnogi danes sprejemajo dela, ki jih ne izpolnjujejo, odnose, ki jih ne osrečujejo, in vrednote, ki jih ne delijo – samo zato, da bi bili sprejeti. Toda kaj se zgodi, če se ne prilagodimo? Če si ne odrežemo pet, da bi se prilegali družbenim kalupom? Nas čakata odtujenost in osamljenost? Ali je onkraj teh kalupov mogoče najti svobodo?

Vse to je težko doseči, ko ljudje niso odtujeni le drug od drugega, ampak tudi od lastnega bivanja. Družba zahteva učinkovitost, popolnost in neomajno produktivnost, zaradi česar se mnogi utapljajo v izgorelosti, depresiji in občutku, da nikoli niso dovolj. Socialna omrežja so postala nov »Pepelkin čevlček«, v katerega skušamo stlačiti

¹ Privilegij lepote – družbeni pojav, pri katerem posamezniki, ki jih družba ocenjuje kot fizično privlačne, nevede uživajo posebne prednosti in ugodnosti.

svojo identiteto. Sestavljamo skrbno oblikovane profile, ki so pogosto daleč od resničnosti, lažemo drugim in sebi. Pritisk popolnosti ne prihaja le od zunaj, ampak se zasidra v naših mislih, oblikuje nas in nas sili v prepričanje, da smo vredni le, če smo popolni. Da moramo biti kot Pepelka.

»Če se malo potrudiš, si lahko predstavljaš veselje ... vse je zmeraj tam.«

Vendar pa lahko upanje vrnemo tako, da se ne uklanjamo slepo tem normam, temveč začnemo o njih dvomiti in jih izzivati. Namesto da bi se trudili prilegati, se lahko osredotočimo na to, da zares razumemo sebe. In ne dovolimo, da nas svet stisne v ozek okvir, ampak ga preoblikujemo po lastnih merilih. Tisti, ki ne sledijo zapovedanim normam, temveč sami oblikujejo svojo pot, so tisti, ki ustvarjajo novo zgodbo. To ni kaos, ampak enakopravnost, kjer različnost ni anomalija, temveč temelj. V svetu, kjer ne sprašujemo, kdo se bo prilegal čevlju, temveč ali čevelj sploh potrebujemo. Lahko smo tisti, ki si upajo zavrtniti stekleni čevljiček, ga razbiti, poslati princa v tri krasne in najti to, kar jih zares osrečuje.

In ko se bomo naslednjič znašli pred odločitvijo, ali naj se stlačimo v nekaj, kar nismo, ali pa ponosno stopimo po lastni poti, si zapomnimo: nismo tukaj zato, da bi ustrezali. Tukaj smo zato, da bi bili to, kar smo.

»Prešerne je volje v svoji samoti,

veter ga biča, spušča se hlad.

Vse više in više, nič ga ne zmoti,

vsem kaže svoj neprecenljivi zaklad.«

Ajda Kostevc

Breda Jelen Sobočan

NAJPOMEMBNEJŠE JE TISTO, ČESAR NE VIDIMO, ALI »NE BODI TAKO IZ SEBE, SRČI.«

Yasmina Reza v uvodnih didaskalijah zapiše: »Nobenega realizma.« Tako nam da dovoljenje, da dramsko besedilo *James Brown je uporabljal navijalke* razumemo, kakor ga pač razumemo ... Na prvi pogled nas sicer usmerja, skoraj sili v stereotipno razlago. Ko dogajanje postavimo v bolnišnico za duševne bolezni in na oder postavimo like, ki se ukvarjajo z aktualno temo nejasne spolne identitete, lahko gledalca pritegnemo že na povsem primarni ravni njegovih predpostavk o duševnih boleznih, motnjah, institucijah kot nosilkah moči, o zmešanih psihiatrinjah, nemočnih starših, ki zaman iščejo pomoč, ter o dekadentni liberalnosti ... Če pa odložimo ta »vsiljen« okvir primarnih predpostavk, nam besedilo pomaga odkrivati številne druge ravni, ki jih težje razumemo in težje zaznavamo. Prepričana sem, da si bo vsak gledalec predstavo razlagal skozi svoj lastni pogled, tako kot so si jo skozi svoje oči interpretirali ustvarjalci. Tudi sama imam svojo interpretacijo, ki je zgolj ena od mnogih ... Če bi jo zgostila v eno samo misel, bi dejala, da je najpomembneje videti tisto, česar ne vidimo! Čar tega dramskega besedila je prav v tem, da poudari našo nezmožnost, da bi bili pozorni na odsotno, na tisto, kar manjka – in da bi o tem razmišljali. Kot v resnični savani, od koder dejansko vsi izhajamo, tako tudi v sodobni džungli naše socialnosti velja ostati pozoren na tisto, česar ne vidimo. Tam preži na nas sovražnik, od tam preti nevarnost.

Dom je prostor, kjer idealna dvojina ubija svobodo. Resnična svoboda pa pomeni enakopravnost.

Na začetku tega zelo spretno napisanega besedila nam mama in oče povesta, kako se je Jacobova običajna otroška domišljajska igra postopoma prelevila v nekaj, kar lahko razumemo kot njeno neprebojno psihološko obrambo. Imela sta najboljše namene, ki pa se niso uresničili – biti uglajena, uspešna, idealna družina z zglednim otrokom. Ne vesta, česa nista naredila ali kaj sta morda delala narobe. Ne omenjata pomembnih okoliščin, ker jih

ne zaznavata. Tu Reza ostro zareže v našo realnost. Vsak od nas v svoji družini pogosto deluje na avtopilotu in se le redko samoreflektira, delujemo avtomatsko. Ponavljamo vzorce odnosov, ker je tako »prav«, se ne sprašujemo. Obnavljamo implicitno doživeto in skozi generacije nagradeno ter si prizadevamo vso kramo nakopičenih travm privleči v sedanost. Velike težave v družinah pogosto vzniknejo iz navidezno majhnih reči, ki se ponavljajo, kopicijo in ustvarijo poškodbo, ki jo je težko zaceliti. Tako postane v tej drami najpomembnejše tisto, česar ne vidimo.

Zaskrbljena mama Pascaline in ustrežljivi oče Lionel izražata nemoč v odnosu do svojega potomca Jacoba. Popolno nemoč. Lahko sočustvujemo z njima, saj nemoč poznamo vsi. Vsak človek se rodi kot povsem neobgljeno bitje, in groza nemoči je nekaj, česar nihče od nas ne more nikoli zares pozabiti. Prav ta nemoč pa je novorojenčkova »moč«. Skupnost okoli njega si ga prizadeva s skrbno nego pomirjati, da mu v čim večji meri prihrani grozo resničnega spoznanja neobgljenosti! Celotna družina se na začetku organizira okrog otrokovega preživetja, a z njegovim postopnim osamosvajanjem se razmerja moči iz dneva v dan spreminjajo v bolj zrele oblike. Michel Foucault nas uči, da je moč prisotna v vseh družbenih odnosih, še posebej v bližnjih. Moč ni nekaj, kar lahko posedujemo, moč se izvaja in obstaja le v delovanju. Odigrava se v vsaki interakciji, je razpršena in se vpleta v vse odnose. Oče lucidno pove, da ni trden, in njegove interakcije kažejo točno to nedefiniranost. Moč je namreč tista, ki oblikuje, kako ljudje mislijo, kako se odzivajo drug na drugega in kako ravnajo. Otroku občutek, da je slišan, da je v očeh svojih staršev viden, razumljen, prisoten v njihovem umu, daje občutek moči, ki se vgrajuje v njegovo identiteto: krepi njegovo samozaupanje, pogum za raziskovanje lastne biti, izražanje, ustvarjanje odnosov ...

Vsaka nemoč ima svojo zgodovino. Zgodovina družine je skrita v spominih, ki so največkrat bolj subjektivni vtisi kot dejanski podatki. Vsi poskušamo v svojih bližnjih odnosih delovati v najboljši veri. Dejstvo pa je, da drug na drugega usodno vplivamo. Vsako dejanje prinese odziv, vsaka akcija sproži reakcijo. Kaj se je v na videz idealni malomeščanski družini Hutner dogajalo za štirimi stenami, da je običajen otrok začel uporabljati svojo domišljijo in sposobnost igranja »kot, da je« kot masko svoje resnične »identitete«?

Če samo podčrtam, kaj vidimo:

Vidimo zelo zaskrbljene starše, ki pripeljejo svojega otroka »na popravilo«. Nekaj je šlo narobe, menijo. Kot par izžarevata poudarjeno harmonijo in povezanost – skratka, sanjski malomeščanski par. Skrbno, z veliko truda, gojita enoumje. Vedno mislita enako, kaj enako, isto! Njun edini problem je, da se je njun otrok prelevil v znano pevko. S tem se jima je popolnoma izmuznil izpod vpliva in jima preprečil dostop do sebe, do Jacoba. Komunicirata lahko samo še s Céline Dion. Prenehala sta biti njegova starša, nad njim nimata več nobene moči. Pritožujeta se, da se stvari ne razvijajo v pravo smer.

Besedilo nam jasno pokaže, kam se lahko razvija odnos v paru, če nekdo dolgotrajno in neomajno vztraja pri »uresničitvi« podobe romantične ljubezni. V takšnem odnosu nekdo določa, drugi izgine. Kdor določa, je zadovoljen, kdor izginja, pa lahko kopicji zamere. Partnerja se nikoli ne soočita z razlikami, saj bi razlika pomenila konec mita, da sta si usojena in da sta eno. Ta mit o zlitosti, enosti, večni zaljubljenosti in usojenosti preganja naše

vsakdanje ljubezenske odnose. Ko se najde »pravi«, »sanjski« par, ta ostane »eno« do konca svojih dni, pravi ta mit. Mnogi vsakodnevno zagrenjeni skozi nerganje, kritiziranje in pritiske zasledujejo ta mit, premnogi pa v grozi pred zlitjem pred njim bežijo. V resnici pa je ta mit zgolj zabloda. V vsako zlitost nujno zareže razlika, ki od nas terja sposobnost za konstruktivno obvladovanje te razlike, ki odpira konflikt. Sposobnost, da stojimo na lastnih nogah in oblikujemo svoje misli, je osnova za resnično bližino.

Reza si da duška, ko predstavi na videz sanjsko uglašeni par. O vsem odločata soglasno, o vsem imata enako mnenje, vsaka razlika, ki se pojavi med njima, sproži alarm. Vsako najmanjše nestrinjanje postane grožnja, ki sproži tesnobo in zahteva vračanje v stanje »zlitja«. Razlika je za ta par kot arterijska krvavitev. Nemudoma jo tamponirata! Če sta različna, obstaja nevarnost, da bo ljubezenski odnos izkrvavel. Ta strah pred razločenostjo »dveh bitij v odnosu« ju kljub navidezni kultiviranosti, dobronamernosti in razumnosti naredi v njenem dojemanju sveta, sebe in odnosov zelo konkretna in popolnoma rigidna. V vsakem trenutku je vsa njuna pozornost usmerjena zgolj in edino v partnerja. Prilagajata se, uglašujeta, zlivata ... vse drugo je postransko. Gre samo za njiju. Meja, ki jo gradita okrog svoje iluzije, pušča zunanji svet, tudi sina, tudi otročička, kot je nekoč bil, popolnoma odrinjenega. V tej rigidni skrbi drug za drugega, v tem strahu, da bo vse razpadlo, če nehata bolščati drug v drugega, se nas dotakneta – občutimo vso njuno ranljivost, krhkost in bolečino, ki ju je povezala. Ne vidimo in ne vemo, kako sta rasla, kdo vse in na kak način ju je, vedno znova, zapuščal, spregledal, ranil. Na na videz »mehek in blag« način to spregledanost in zavračanje ponavljata svojemu sinu ...

V besedilu opazimo trenutke, v katerih se pokaže možnost, da tvegata, gresta naprej, se pokažeta drug drugemu, kdo sta, se soočita vsak s seboj in istočasno drug z drugim na realni osnovi – kot dva odrasla človeka, ki sta sposobna odkrito govoriti o tem, kaj mislita, čutita, želita. To so drobna okna razlik, kjer bi lahko nastopil trenutek odrešitve, poti naprej, v zorenje. Treba bi bilo zdržati samo malo tenzije, ki jo prinese razlika. Dopustiti zgolj hipec razločenosti, sapico sestva. »Ne bodi tako iz sebe, srči,« reče žena zlivajoče. Toda zaradi strahu pred razpadom odnosa nimata nobene »potrebe«, da bi vedela, kdo sta. Kaj šele, da bi ju zanimalo, kdo je Jacob ali drugi ljudje. Tega se neizmerno bojita. Reza je napisala notranjo dramo para, ki se mora soočiti s starševstvom, medtem ko ju od znotraj preganja groza pred razločenostjo, pred samostjo, pred realnostjo, pred odgovornostjo ...

Vidimo mladega človeka, Jacoba (pa tudi Philippa), ki se je na neki točki moral vdati brez-odnosnosti, v kateri je odraščal. V preživetveni nuji se je odrekel iskanju lastne identitete. Mnogi otroci se znajdejo v podobnih okoliščinah – so projekt svojih staršev. Njihova naloga je, da ustrezajo, da so »pridni«, najboljši. Vzgoja za ponos staršev se začne ob prvih trenutkih odnosa. Otrok, ki ni subjekt, temveč objekt starševske ljubezni, mora izbrati neki način psihološke obrambe. Vidimo jih nešteto. Bolj ali manj očitni so. Otrok, ki ima bujno domišljijo, ki je bister, nadarjen, ki ima živahno notranje življenje in je občutljiv, se lahko v trenutkih strahu ali osamljenosti umakne v svoj notranji svet, ki pomeni zanj edino zatočišče. Tako pogosto drsi v skrivno, skoraj samohipnotično psihološko obrambo. Ko disociira, svoj pristni del odrine, ga potlači. Jacob se s tem, ko prevzame identiteto druge osebe,

izogne neznosno boleči resnici o svoji nevidnosti, neobstoju in neljubljenosti. Toda s tem pridobi tisto, kar si je prej iskreno in upravičeno želel: pozornost, priznanje, obstoj! Na ta način preko nemogočega ovinka doseže pozornost, ki pa je povsem neuporabna! Ne vemo, kdo je Jacob, kaj ga veseli, katere so njegove močne plati, bolečine in šibkosti. Niti sam tega ne ve.

Ne vidimo družine, kakršna je nekoč bila, da bi lahko razumeli, kaj je Jacoba pripeljalo do tega, da se je odrekel eni temeljnih otrokovih in človekovih potreb – potrebi po raziskovanju lastne identitete in odnosa z drugimi. Te potrebe so izrazito intersubjektivne. Sebe nikoli ne moremo spoznati v celoti, če nimamo ob sebi drugih, ki bi nam zrcalili našo podobo. Gre za več kot le nekritično sprejemanje mnenj drugih o nas. Naši možgani so ustvarjeni tako, da mnoge pomembne stvari dojemamo šele preko doživetih izmenjav. Tako v hipnih, odnosnih izmenjavah še kako dobro vemo, kaj so naše močne plati in kaj je treba oklestiti in opustiti, da bi postali boljši ljudje.

Vidimo institucijo, ki deluje, ki je simbol skrbi, strokovnosti, znanja in skupnosti. Predstavlja zaupanje v skupnost, družbenost. Skupnost, ki je dovolj dobra, nam lahko pomaga, ko se zatakne v lastnih življenjih, idejah, mislih, družinah ... Vidimo psihiatrinjo, ki zastopa sočutni, obenem pa »odrasli« del družbe. Najbrž je najbolj paradokсно, da je Reza zdravilno vlogo »družbe« predala v institucijo, ki je v umetniških referencah pogosto simbol represije. Bralec oziroma gledalec psihiatrinjo spremlja z nezaupanjem in vidi njene zdrse v človeškost, v zmotljivost, popraviljanje napak, frustriranje in vztrajanje v nestrinjanju. Reza pokaže, kako deluje nepopolna, človeška avtoriteta, ki vendarle ve, kaj počne, za to prevzema odgovornost in je dovolj potrpežljiva, da lahko dočaka počasi zoreče sadove svojega težkega in osamljenega dela. V času dvoma o vseh strokovnjakih, mejah, pravih, odgovornostih, zahtevah, kompleksnostih je lahko to področje besedila, ki bralcu, gledalcu in ustvarjalcem omogoča različne interpretacije. Jaz podajam svojo, pogosto pa je lažje podpirati navidezno strokovnost, ki se prikazuje s sladko nekonfliktnostjo, ki pa pogosto zlorablja pomen terapevtskega odnosa za »terapevta« samega.

Če gledamo vlogo psihiatrinje, lahko prepoznamo »odnos na delu«. Popraviljanje tako raztreščenega notranjega sveta, kot ga imata Jacob in Philippe, je težaško delo. Cilj terapije je integracija, sestavljanje pristnih delčkov osebnosti. Nič hudega, če jih za začetek, torej v instituciji (v terapevtskem odnosu), ki je zdaj njun dom, občutita skozi osebi, ki sta »gostiteljski« osebnosti njunega »neobstoja« pristne identitete. Vseeno je, ali psihiatrinja popravlja patogena prepričanja pri Céline ali temnopoltem, pomembno je, da Jacob in Philippe ta prepričanja opuščata kot nepotrebna in škodljiva. Ko bosta zbrala koščke pristnih občutij, misli in dejanj, bosta lahko počasi sestavila lastno, pristno identiteto. Pot do tja pa je dolga in trnova. Psihiatrinja z vsako svojo besedo, akcijo, reakcijo izraža priznavanje neznosnega trpljenja obeh mladih protagonistov. Njen cilj je ustvariti varno okolje. Nima odrešeniških idej, temveč vztrajno ohranja odnos, ki je pristen in izraža naklonjenost, razumevanje ter obenem z lahkoto postavlja zahteve, meje, zna frustrirati. Samo to je prava ljubezen.

Od samega začetka poskuša staršema pokazati drugačen zorni kot – odnos, v katerem jo zanima, kaj se dogaja v notranjem svetu Drugega. Sprva upa, da bo družino usmerila na pot, ki jih bo izvelkla iz zastoja. Poskuša

Filip Samobor

jima pokazati pot, ki se obrne stran od nenehnega presojanja, kategoriziranja in lažnosti. Metafora vožnje dobro ponazarja njeno komunikacijo z bolniki: ni pomembna počasnost kot taka, temveč tudi to, da ne greš prehitro, saj boš sicer moral zavirati in lahko izgubiš natančnost ter občutek za jakost. Odvzema s filingom ... Njena naloga je omogočiti izkušnjo, ki je drugačna. Odnosi so zahtevni in terjajo svoj čas. Veliko časa. Ko gre v odnosih kaj narobe, vemo, da je nujno, da močno upočasnimo. Da »vozimo« zelo počasi, da lahko zaznamo vse plasti komunikacije, začutimo svoje občutke, čustva, stališča, se samo-definiramo. Šele ko to ugotovimo, lahko iščemo način, kako ta stališča izmenjati z drugimi. Za dobre odnose je ključnega pomena, da nenehno spoznavamo sebe, ugotavljamo, kdo sploh smo, in iščemo način, kako to predstaviti drugemu. Prav tako se moramo naučiti slišati Drugega.

Psihijatrinja poda mnoga edukativna izhodišča. Z njenim likom nas Reza uči, kaj je pomembno – kljub tehnološko drvečemu svetu! Varnost, sprejetost in odkritost v bližnjih odnosih so ključni. Sprenevedanje in lažne pohvale, ki prikrivajo nenehno kritiziranje in nesprejemanje, so enako škodljivi za otroka in sočloveka kot odkrito odklanjanje in nasilje. Resnična težava, ki jo imamo, je sprejemanje razlik, saj te prinašajo določeno napetost. Brez frustracije težko napredujemo. Kot je bilo že omenjeno, psihiatrinjo lahko vidimo, če želimo, kot avtoriteto, ki ni avtoritarna, je pa vsekakor naklonjena resnici in spoštovanju sočloveka. Priznava vpliv družbenih pritiskov na samopodobo. V predavanju, ki je lahko vrh besedila, predstavlja moto novega sveta, ki svobodo enači z enakopravnostjo. Njen pogled na pohabljeni Pepelkini sestri je pretresljiv: neopaženi in kulturološko obstoječi le kot »hudobni sestri«, brez lastnih imen, dobita svoj lastni obraz žrtve »materine-družinske-družbene« želje in pritiska po neizmernem uspehu. Metafora narcisističnega preboja in družbenega uspeha »osvojiti kralja in kraljestvo« je za mnoge neuresničljiva. V tem tekmovalnem stampedu, ki traja od zgodnjega otroštva, mnogi ostanejo pohabljeni, brez palca ali pete. Odrezali so del sebe, ga žrtvovali, da bi ustregli zahtevam okolja, a so bili zgolj grobo zavrženi, prepoznani kot »goljufi«, premalo podrejeni ali premalo posebni. Še huje, dandanes so številni, rojeni v neprimernem telesu v neprimernem okolju, neprimerni za zahtevni, drobnjakarski čas poznega kapitalizma. »Starši-družina« je odsev in orodje družbe. Družbeni in osebni odnosi se prepletajo, pogosto pa zdrknejo v patologijo posameznika. Ta postane osebna in prinaša ogromno (nepotrebne) trpljenja. Namesto pripadanja, ki je naša biološka, psihološka in socialna potreba, se kot družba obračamo v tekmovalnost in perfekcionizem, ki ustvarjata nezno izolacijo.

Vidimo odnos med Jacobom in Philippom. V življenju srečamo neizmerno veliko ljudi. Z nekaterimi se spoznamo поблиže, mnogi pa pustijo v nas svoj pečat. Zaradi njih smo, kdor smo in kakor smo. Srečati pomembnega človeka pomeni, da si srečal nekoga, ki mu je mar zate. Nekoga, ki se za hip ustavi in dovoli, da se ga dotakneš. Daje ti pozornost in ti vrne odsev. Vrstniške interakcije so priložnost, da popravljamo neuspešne izmenjave iz zgodnejše dobe. Biti sprejet in razumljen v zgodnjem otroštvu je mogoče samo od najbližjih ljudi in skrbnikov. Ko odraščamo z vrstniki, se možnosti za navezovanje ugodnih stikov močno povečajo. Ključno je, da te ljudi prepoznamo in se jim približamo.

Rast in spreminjanje odnosa med Jacobom in Philippom sta pokazatelj spremembe. Na začetku se ponavljajo interakcije, ki sta jih imela (najbrž) v svojih primarnih družinah. Vsaka tema, še tako banalna, kot je pogovor o čevljih, se po nekaj interakcijah konča neuspešno. Zaletavajoče samoobrambno prerekanje ju vedno pripelje v brezizhodno bitko za prav. Naučena sta, da bližina pomeni boj. To ju dela preobčutljiva na vsakršno razliko – vsako drugačno mnenje doživita kot napad. Obenem pa ne znata imeti enakega mnenja. Bližina ju je ogrožala, pomenila je, da boš izginil. Močno, trmasto si prizadevata ostati razločena, saj ne vesta, kdo sta, zaradi česar je dialog med njima skoraj nemogoč. Nimata izdelanih pristnih stališč, obenem pa zanikata stališča drugega in jih vzameta osebno – kot kritiko, napad ali zavrnitev. Gre za dediščino komunikacije, ki sta jo prinesla iz lastnih domov, kjer je bil Drugi nekdo, ki te bo spreminjal, kritiziral in ogrožal. Ne poznata občutka, da si lahko slišan, da imaš lahko svoje mnenje in da nestrinjanje ne pomeni niti zavrnitve niti zasramovanja. Boleče je gledati njune izmenjave besed. Vsak odziv vsebuje obsodbo, vsaka reakcija pa predpostavko, da gre za napad. Napad-samoobramba je ritem njune komunikacije. Postopoma se učiata spoznavati, kdo sploh sta. Ob sobivanju in medsebojnem urjenju v odnosu dosežeta globoko povezanost in razumevanje ter sprejmeta dejstvo, da sta vsak svoj človek. Različna, a hkrati medsebojno povezana z močno naklonjenostjo. Njuno slovo ni izguba, prekinitve ali konec. Preprosto sta se podala vsak na svojo pot, pri tem pa ohranila močan pečat, ki sta ga pustila drug v drugem.

Prijateljstvo, prijaznost in prizadevanje so vrednote, ki spreminjajo tla pod našimi nogami in barvo neba, ki nas obdaja. Iz hladu osamljenosti se pomikamo v toploto sobivanja, ki nam omogoča, da se razvijamo v svojem času in življenju ter iz sebe naredimo dobrega človeka.

Kaj se nama dogaja, srči?

Za zaključek se lahko vrnemo na začetek – k vprašanju, česa ne vidimo. Ne vidimo zgodovine. Ne vemo, kaj se je dogajalo leta in leta v trikotniku mama-oče-otrok. Reza nam zakrije, kako so potekale ključne interakcije v družini. Vidimo le drobce matrice njihovih izmenjav – usedline travme iz zgodnjih odnosov, ki se zdaj razkrivajo zgolj kot sprenevedanja v idealne podobe ljubečih staršev in nerazsodnega potomca.

Najbolj opazno pa je, da med staršema ne vidimo niti enega dobro vodenega konflikta – konflikta, ki bi jima pomagal živeti resnične odnose. Pomanjkanje sposobnosti, da bi si priznala in predstavila te razlike, je glavno gonilo te družinske drame. Ob rojstvu otroka sta se ustrašila prehoda v novo poglavje življenja in se v strahu pred zapustitvijo oklenila drug drugega. Ta strah ima dolgo in zapleteno zgodovino. Ni šlo za pomanjkanje ljubezni do otroka, še kako sta ga ljubila. Toda nista znala rokovati s to ljubeznijo. Ljubezen žal niso samo čustva; ljubezen je akcija, so dejanja ...

Eden najpomembnejših procesov v posameznikovi ontološki zgradbi je srečanje s Tretjim. Kako torej prestopiti mejo idealnega para – simbiotične enosti, zlitosti, ki jo po eni strani romantizira materinska ljubezen, po drugi strani pa zaljubljenost partnerjev? Kako deliti svojega Drugega s Tretjim, ne da bi pri tem občutili odrinjenost, izrinjenost,

Nataša Tič Ralijan, Gaber K. Trseglav

zapuščenost, prevaro, ne vrednost ...? Razrešiti trikotnik in ga spremeniti v trojico ni nikoli lahka naloga. Kjer starša ne premoreta osebnostne zrelosti, se rado zaplete. Trikotnik, ta psihološko najbolj nestabilen lik, nujno nekoga izrine, če ni razrešen. Dva se povežeta premočno in tretji odpade. Dva, ki ostaneta eno, ne naredita prostora za Tretjega. Enost pomeni, da ni dovoljeno biti različen, drugačen, imeti svoje mnenje. Razlika je dojeta kot grožnja, biti svoj pa pomeni, da boš lahko izločen. Kjer pa obstajata osebnostna trdnost in sprejemanje razlike, odnosi tečejo krožno, v triadi, ni strahu pred izločenostjo, izolacijo, samoto ... Če mlada starša prihajata z nerazrešenim osebnim bremenom, se lahko napetosti trikotnika rešujejo patološko. Če ostaneta močno zraščena mati in otrok, odpade oče. Včasih začne novo razmerje ali se umakne, da bi »samouresničil« sebe na področju dela, športa ... Če se v par povežeta oče in otrok, odpade mati. Pogosto se umakne v depresijo, v sodobnem času pa se posveti tudi delu ali novemu razmerju ... Kadar pa starša ostaneta par, ki ne more videti stvari različno, drugače ali konfliktno, izpade otrok. Tak par zahteva, da smo vsi eno.

Otrok pa se rodi v socialni svet z nalogo, da se šele oblikuje. Zlitost s primarnim skrbnikom, ki jo potrebuje kot kisik, počasi prehaja v spoznanje, da je sam svoj. Sooč se s spoznanjem, da je smrten, da je obsojen na to, da je »sam«, in da mora svoje življenje napolniti s smislom, kar ga lahko tudi prestraši. Če v očeh staršev vidi, da ga od rojstva jemljeta resno, kot subjekt, se varno loti osmišljanja samega sebe. Preveč »svobode« (zanemarjanje) brez varnega zrcaljenja pa je prav tako ogrožajoče kot zadušljiva intruzivnost popolnega obvladovanja, predpisovanja in oblikovanja v imenu simbiotične »enosti«, »dobrote« in »ljubezni«.

SREČEN KONEC – Kaj se to za ena megla spušča nad naju?

Vidimo, kako starša komunicirata z drugimi Tretjimi. Kako ostajata eno v nasprotju z Drugačnim. Kako nemudoma ustvarita vzdušje, kjer govorita drug o drugem in ne eden z drugim. Ko ugotovita, da institucija ne bo podpirala njune zlitosti, jo dojemata kot grožnjo, in njune interakcije se oblikujejo »proti«. Tako postane Jacob spet nekdo, ki ni pomemben, pomembno je njuno nestrinjanje z institucijo. Na koncu, domnevno po daljšem času, prideta starša, še vedno enaka, nespremenjena, po Jacoba, da ga vrneto v »resnično« življenje. To je za njiju vrnitev na začetek, vendar pa je Jacob že pripravil kovčke za naprej. V zdravljenju svoje identitete je pridobil nove izkušnje.

Posameznikova identiteta je že od nekdaj pod vplivom družbenih norm. Določa jo stopnja posameznikove družbene moči, prav tako pa jo zelo jasno oblikuje tudi jezik, s katerim opredeljujemo, kaj je »normalno« in kaj je »drugačno« ali celo »patološko«. Znotraj vseh teh omejitev, ki jih prinašajo družbeni diskurzi, si posameznik lahko izbora delček osebne svobode, zlasti tam, kjer se upira temu, da je vnaprej določen. Vsak izmed nas dejavno oblikuje svojo identiteto skozi lastne odločitve in dejanja, ki nas določajo. Po Sartru: Obsojeni smo na svobodo! Razlike prinesejo napetosti, ki jih je treba zdržati. Ko zdržimo te razlike, ko jih ne vzamemo osebno in ne podremo odnosa, smo lahko svobodni posamezniki v interakciji. Sporočilo, ki zasije v besedilu Yasmine Reza, je, da subjektivnost obstaja le v polju odnosnosti. Šele ob srečanju samega sebe v odzivu, v očeh, na obrazu Drugega,

lahko postajamo svoj, dober človek. Le tako najdemo svoje etične mere in meje ter razumemo, da lahko drugim povzročamo trpljenje. Obenem samo v odsevu na obrazu drugega prepoznavamo, kdo smo in kam gremo.

Dandanes se moramo v boju proti perfekcionizmu, tekmovalnosti in izolaciji nujno definirati kot družbena bitja. Družba preko družine vpliva na vsakogar. Ko pa odrastemo, prevzamemo odgovornost za naš prispevek v družbi. Kako bomo ravnali z ljudmi okrog sebe, kako bomo vzgajali otroke in mladež, kako bomo ravnali s skupnim dobrim, z okoljem, kakšne vrednote bomo podpirali in še marsikaj, nam nakaže Yasmina Reza. Jacob in tudi Philippe s sposojeno identiteto v podpornem (terapevtskem) okolju prakticirata iskanje lastnega Sebe. Raziskujeta, kaj Občutita, kaj Mislita. Postopoma bosta spoznala tudi, kaj Hočeta ... In tam nekje se bo v megli izrisala njuna resnična podoba, njuna pristna identiteta, ki se kot prava psihološka koža počasi razvija pod varovalno lupino Céline Dion in temne polti.

Ljubezen so dejanja, ne besede. Nima smisla vlagati v odnos, kjer se drugi ne odzove. Prenehaš bobnati! Otroka nima izbire: obsojen je na samost, če ne dobi pristnega odziva bližnjih. Odrasli pa imamo možnost, da odidemo. Seveda pod pogojem, da si upamo!

Ajda Kostevc, Filip Samobor

Gaber K. Trseglav, Nataša Tič Ralijan, Saša Pavlin Stošič

Dan Podjed

STATI PRED NAPAČNIMI VRATI

Be yourself, no matter what they say.

Sting, *Englishman in New York*

»Ej, a ti dejansko hodiš k puncam na telovadbo?« me je s presenečenim in kanček zbadljivim izrazom na obrazu vprašal vaditelj v fitnesu, s katerim sva poklepetala, medtem ko je preznojen čakal na dvigalo. Priznam, malce mi je postalo nerodno, med drugim zato, ker je dejansko imel prav. Pred telovadnico, kjer se dvakrat tedensko zberemo, je ob meni čakalo približno petnajst žensk, jaz pa sem bil edini predstavnik moškega spola, ki obiskuje party aerobiko, na kateri vaditeljica občasno zavpije: »Gremo, punce!« Zdi se mi, da glede na zastopanost spolov precej upravičeno.

Te vadbe sem se prvič udeležil pred nekaj meseci, ko sem ugotovil, da sem povsem iz forme, če sem v njej sploh kdaj bil, in sklenil, da moram pred abrahamom storiti nekaj zase in svoje telo. Skoraj vsak dan namreč ogromno časa namenjam buljenju v zaslon in pisanju besedil, ob tem pa si pogosto ne vzamem niti pol ure za sprehod. Ko sem prišel do tega spoznanja, sem zvečer po telefonu pregledoval, kakšna vodena vadba bi mi najbolj ustrezala. Na spletni strani bližnjega gimnastičnega centra sem odkril tabelo z nazivi vadb po dnevih. Ob vsakem od rahlo strašljivih imen sem pri sebi odkimal. »Jutranji fit« se mi je zdel prezgoden, »kardio pump« me je spomnil na srčni napad, vojaški »boot camp« mi je zvenel neprimerno, saj sem pacifist, vadba z nazivom »seniorji« me je sicer zamikala, a sem se slepil, da še ne sodim v to kategorijo, čeprav sem že vsaj sedem let nadpovprečno star državljan Slovenije, »TNZ« mi je zvenelo kot kratica za eksploziv, ob »zumbi« me je zaskrbelo, da si bom izpahnil kolk ob pozibavanju v ritmu glasbe ... Nato pa sem na seznamu opazil vadbo, ki se ji reče »partyrobics«. To ime me

je pritegnilo, saj se mi je zdelo, da vsaj prvi del te skovanke, torej zabavo, že od nekdaj obvladam, drugega dela pa bi se morda utegnil privaditi.

Ker mi je bilo nerodno iti prvič sam na vadbo, sem potreboval moralno oporo. Žene nisem niti vprašal, če bi šla z mano, saj sem vedel, da raje telovadi sama, in to v kuhinji, poleg tega pa redno hodi na plavanje. Zato sem poklical sosedo in ji razložil, kakšne načrte imam, ter ji predlagal, če bi šla z mano. Takoj je privolila in domenila sva se za termin prvega obiska.

Tako sem se znašel na prvi vadbi aerobike. Ne, nisem bil oblečen v oprijete »pajkice«, niti gamaš nisem imel in traku na glavi ravno tako ne. O tem me še zdaj sprašujejo znanci in neznanci, posebej odkar sem za časnik *Večer* v dnevniku, ki sem ga pisal teden dni, na kratko omenil, da obiskujem to obliko vadbe. Ljudem so se v možgane očitno pregloboko zažrli prizori iz filmov, kakršen je *Popolna telesa* iz leta 1985, v katerem se glavni junak Adam (igra ga John Travolta) udeleži ure aerobike, ki jo vodi privlačna vaditeljica Jessie (odigrala jo je Jamie Lee Curtis). V filmu so bila v dvorani pretežno samo dekleta, oblečena v oprijete trikoje in s trakovi na glavi, postavni mladenič pa je bil videti predvsem kot moteči element, ki s svojo pojavnostjo ne sodi v družbeni kontekst.

Mi bomo celo noč plesali ...

Po večmesečnem obiskovanju zabavne aerobike mi je za tovrstna zbadanja malo mar. Bistveno se mi zdi, da se dvakrat tedensko razmigam ob zvokih glasbe, pri čemer se občasno počutim kot na plesišču katerega od klubov, ki sem jih obiskoval v mladosti, med drugim zato, ker je prostor med vadbo osvetljen s pisanimi žarometi. V tovrstne klube ne zahajam več tako pogosto kot nekoč, med drugim zato, ker imam občutek, da tja ne sodim, pa ne zaradi spola, temveč zaradi starosti. Pred nekaj leti sem šel nazadnje v enega od klubov na ljubljanski Metelkovi, ko so priredili večer elektronske glasbe, ob kakršni sem poskakoval v devetdesetih letih, torej v prejšnjem stoletju, ko sem imel še umetno posvetljene lase, odet pa sem bil v pisana »rejverska« oblačila. Zdaj imam las bistveno manj kot tedaj, in še ti niso pobeljeni, oblečen pa sem kot nekdo iz predvojne generacije: nosim srajce in klasično krojene hlače ter dolg temnozelen plašč, na glavo pa si v hladnejših delih leta nadenem rjav klobuk. Takšen sem, priznam, v marsikateri situaciji videti kot nenavaden tujek, torej anomalija v sistemu, posebej če se pojavim na plesišču in poskakujem ter vijem roke v zrak, medtem ko iz zvočnikov nabija ritmična glasba, umetno meglo pa režejo laserji. Zato se mi niti ne zdi čudno, da sem ob omenjenem obisku kluba na Metelkovi postal manjša atrakcija za bistveno mlajše udeležence, ki so me najprej postrani motrili in se malce hahljali, nakar so me začeli snemati s telefoni, posnetek pa so kasneje morda objavili na katerem od omrežij. Za soglasje me seveda niso spraševali, saj je očitno postalo samoumevno, da posnameš kogar koli brez vprašanja, ne pa tako kot v devetdesetih letih, ko je varnostnik ob vhodu kolegici pobral fotoaparata, s katerim je želela dokumentirati nekaj prizorov v celjskem Kljubu. »Nič ne boš fotografirala,« ji je rekel in ji dal jasno vedeti, da takšna priprava, ki posega v zasebnost, ne sodi na plesišče. Danes pa tja očitno ne sodim jaz.

Saša Pavlin Stošić, Ajda Kostevc

Ko sem se vračal z Metelkove, sem pomislil, da sem v neznanem trenutku v času postal podobna anomalija v sistemu domnevne normalnosti, kot je bil sredi osemdesetih let očetov igralski kolega, ki se nam je nekajkrat pridružil na plesišču provizorične obmorske diskoteke. Kot najstniki smo med letovanjem na Hrvaškem namreč zahajali v disko, ki so ga priredili v hotelski jedilnici. Plesišče so podobno kot zdaj pri urah aerobike osvetljevali pisani žarometi, katerih svetloba se je lomila na krogli, prekriti z drobnimi zrcalci. Iz zvočnikov je vsak večer grmela enaka glasba, in to vedno v istem vrstnem redu, ki bi ga še zdaj morda znal obnoviti na pamet: *Fa-fa-fa* skupine Azra, *She Drives Me Crazy* skupine Fine Young Cannibals, Madonnina *La Isla Bonita* ... (Didžej je, kot smo nekega dne ugotovili, imel zelo omejen nabor kaset, ki jih je nenehno prevrtaval in obračal.) Oblečeni smo bili kakopak v slogu osemdesetih let; med drugim smo imeli na sebi »šumeče« trenirke, ki so bile pod lučmi videti še bolj pisane. V teh trenirkah smo skakali v ritmu glasbe, med katero se je pomešala tudi katera od tistih, ob katerih se danes razgibavam na urah aerobike. In ob nas je takrat, kot rečeno, poskakoval očetov sodelavec, za katerega se mi je po svoje zdelo fino, da se nam je pridružil, saj je pogosto častil pijačo, a hkrati nekako ni sodil v tisti prostor in čas. Prestar se nam je zdel, čeprav je štel dejansko manj let, kot jih imam zdaj sam, in še oblečen je bil neprimerno. Namesto trenirke je nosil oprijete kavbojke, kakršne so nosili v sedemdesetih letih. Te hlače so bile tako tesne, da si v žep ni mogel vdeti niti cigaretne škatlice, zato jo je spretno zavil v rokav kratke majice, da si je lahko na plesišču prižgal cigareto. Med plesom je, tako se spomnim, čudno potresaval z rokami, kot bi se otepal roja čebel, in zraven zadovoljno mrmral s priprtimi očmi. Mi pa smo ga tačas gledali s široko odprtimi očmi, danes pa bi ga verjetno posneli s telefoni in prizor objavili na TikToku. Ne, ni sodil med nas. Ni se nam zdel normalen, čeprav je seveda bil – in še vedno je. To zdaj vem.

Kdo kravžlja možgane moškim, ki si kodrajo lase z navijalkami?

Občutek, da nisem več del skupnosti, se mi vse pogosteje pojavi tudi med predavanji na fakulteti, kjer so študentje in študentke iz leta v leto približno enako stari, sam pa se od njih po letih vse bolj oddaljujem in spotoma ugotavljam, da vse manj sodim mednje. Kolegialno tikanje sem zato že pred leti skoraj v celoti opustil, saj sem ugotovil, da jih sam sicer brez težav nazivam s »tik«, oni pa mene vztrajno vikajo, ne glede na pobude in predloge. Da ne bi bilo razmerje med mano in njimi še bolj asimetrično, mi ne preostane drugega kot dosledno vikanje.

Hkrati iz semestra v semester spremljam tudi, kako se akademska skupnost spreminja zaradi družbenih dilem, ki jih izvrstno predstavi dramsko besedilo *James Brown je uporabljal navijalke* dramatičarke Yasmine Reza. V njem v ospredje prihajajo identitetna vprašanja, ki preizprašujejo ustaljena pravila in norme. Zakaj, denimo, bi stranišča na fakulteti morala biti ločena po spolih, torej na ženska in moška? Zakaj bi morali kolegice in kolege v dopisih nazivati z moškim spolom, ki naj bi veljal tako za ženske kot moške? Tovrstna vprašanja so pogosto smiselna tudi zato, ker brez njih obtičimo v začaranem krogu vedenjskih vzorcev in navad, ki jih jemljemo za samoumevne in normalne, čeprav to morda sploh niso. Prav res, zakaj bi morali moški vedno in povsod nositi hlače, ženske

pa krila, kot to prikazujejo silhete na straniščih, po katerih prepoznamo, katera vrata odpreti, ko gremo na potrebo? Sočasno pa tovrstna vprašanja povzročajo tudi skrbi in dvome v akademski skupnosti. Že nekaj let tako poslušam tarnanje kolegic in kolegov, za zdaj predvsem iz tujine, da ne zmorejo slediti študentskim pričakovanjem o naslavljanju z zaimki, ki jih mladi menjajo kot po tekočem traku. »Teden dni želi biti »she«, naslednji teden je »he«, nato pa postane »they«. In jaz moram vse te zaimke poznati in jih pravilno uporabljati. Če ne, me lahko prijavi vodstvu univerze,« se je lani pridušala profesorica iz ZDA, ko sva se pogovarjala o neformalnem »prebudniškem« gibanju, ki mu po angleško pravijo »woke« in se je prelevilo v nekakšno nevidno pretnjo tako v tujini kot pri nas.

Kot spremljam po omrežjih in v medijih, so se mnogi Američani – in tudi ljudje drugje po svetu – oddahnili ob izvršnem ukazu ameriškega predsednika Donalda Trumpa, s katerim je razglasil, da sta spola samo dva: moški in ženski. Pa je ta dekret res napravil red v domnevnem kaosu, v katerem si lahko kdor koli izbere katerega koli od 72 možnih spolov, kolikor jih je evidentiranih po zadnjem štetju? V bistvu je Trump s populistično potezo, s katero je želel ustreči volivcem in se pokazati kot »močan voditelj«, storil ravno nasprotno: povzročil je še več kaosa, predvsem pa je nakopal nove probleme tistim, ki si dejansko ne želijo biti strpani v katero od obstoječih dveh spolnih kategorij. Morda bo staršem, kakršna sta Pascaline in Lionel v omenjenem dramskem tekstu, na kratek rok zaradi predsedniškega ukaza lažje pri srcu, saj njun potomec, ki se je zaradi problemov z identiteto znašel za zaklenjenimi vrati psihiatrične bolnišnice, psihološkega svetovanja vsaj domnevno ne bo več potreboval. Stvari bodo odsihmal jasne: moški naj stopi skozi ta vrata, ženska pa naj odpre druga. Tako je namreč ukazal predsednik. In zato ne bomo več rezali udov in menjali delov telesa ter pokvečili mladine s hormonskimi terapijami, mar ne?

Brezimni in pohabljeni sestri

Avtorica Yasmina Reza se ob tovrstnih dilemah, ki jih prikaže njeno dramsko delo, spomni na pravljico o Pepelki, v kateri skušata prelepega princa zapeljati starejši sestri glavne junakinje in ga prepričati, da njuna noga sodi v stekleni čeveljček, ki ga je našel, potem ko je na plesu uzrl lepotico, ki ga je očarala. Da bi jima bil tesni in neraztegljivi čevelj prav, si v različici pravljice, ki sta jo zapisala brata Grimm in je bistveno okrutnejša od Disneyjeve animirane priredbe, pohabita telo. Prva si odreže palec, druga pa del pete. Princ njuno prevaro odkrije šele, ko ga ptičice med ježo na konju obvestijo, da dekletoma iz čeveljca kaplja kri – najprej eni, potem še drugi. Premožni lepotec, ki je očitno dvakrat padel na isto finto, takrat ugotovi, da obstaja očitno še tretja sestra, ki ji je obuvalo dejansko prav. Z njo se potem seveda sreča in poroči.

Morda je v pravljici, ki bi ji danes še komaj rekli otroška, najbolj okrutno to, da na poročni dan ptice, ki obletavajo sprevid, vsaki od sester izkljujejo po eno oko, a to bodoče kraljice, torej njune mlajše in lepše sestre, niti malo ne gane. »Sestri, ki nimata majhnih stopal, ostaneta šepasti in napol slepi,« predava psihiatrinja zaskrbljenima staršema, ki ju skrbi spolna in siceršnja identiteta njunega potomca. »S tem sta seveda kaznovani, ker sta bili hudobni, brata Grimm ne poznata milosti, predvsem pa sta kaznovani, ker nista popolni. V pravljici, v kateri je

kralja vredna samo tista, ki je lepa in dobra, nimata nobenih možnosti. Niti te ne, da bi ju pomilovali, potem ko sta se v obupu strahotno pohabili, samo da bi ustrezali merilom. Njuna usoda nikogar ne gane. Rojeni v neprimernem telesu, osebi iz tretjega sveta v hierarhiji človeških bitij ne zanimata nikogar. Niti imen nimata.« Psihiatrinja, ki je ravno tako brezimna, v svojem monologu opozori še na naslednje: »Pomislimo na sestri, ki sta nam veliko bolj podobni, na nešteto tistih, ki so prišli na ta svet v neustreznem telesu, neustreznega spola, na nešteto tistih, ki si niso sami izbrali, kakšni se bodo rodili, in se vse življenje krotovičijo, da bi sprejeli, kar jim je bilo dano, prilagajajo se ali se zatirajo, samo da bi postali del tega, kar imenujemo *zgodovina* ali *družba*.«

Smo na pravi strani zgodovine?

Ta zapis se je iz komičnega očitno začel sprevračati v tragičnega. Takšna pa je tudi igra *James Brown je uporabljal navijalke*. Začne se s smešno izhodiščno idejo o fantu, ki si predstavlja, da je pevka Céline Dion in jo hkrati tudi obožuje. (»Oboje je, strastna oboževalka in pevka sama,« to analizira psihiatrinja.) Zabavna domisljica, ki sta jo starša spodbujala in otroku celo kupovala posterje ter hodila na »koncerte« v njegovo sobo, se postopno prelevi v tragedijo in nato še v nočno moro, posebej ko se izkaže, da fant, ki je tačas začel odraščati, s preobrazbo misli povsem resno. Céline Dion torej ni zgolj oponašal, temveč je ona tudi postal.

Kaj storiti s takšnimi ljudmi, ki ne ustrezajo normam in iščejo v sebi nekaj drugega kot tisto, kar so jim predpisali drugi? Jim je treba res porezati krila, in to še preden se sami domislijo, da si bodo odrezali prste in pete, da bi lahko stopili v tuje čevlje? Prepričan sem, da to ni potrebno. In strinjam se z Yasmino Reza, ki z vlogo psihiatrinje pojasni, da obstaja nekaj posameznikov, ki lahko najdejo moč, da se iztrgajo usodi. Ob tem še doda: »Ti utirajo pot družbi, ki ne bo svobodna, ta varljiva beseda je spredena iz samih zapovedi, ampak enakopravna.« Včasih pozabimo na to, ko vtikamo ljudi v neustrezne predale, jim trpamo stopala v premajhne čevlje, jih skrivamo med štiri stene, da drugi ne bi videli njihove »nenormalnosti« in jim težimo, ker stojijo pred napačnimi vrati. Morda bi bilo bolj smiselno, če bi se pogosteje vprašali, kaj zabavnega, prijetnega, zanimivega in inovativnega lahko počnemo skupaj z njimi in kaj dobrega za svet lahko storijo oni, ne glede na identiteto. Našo in njihovo. Verjetno pa bi se lahko tudi pogosteje vprašali, ali smo sami morda na napačni strani vrat, ki se jim reče zgodovina.

Ajda Kostevc, Saša Pavlin Stošić

Yasmina Reza

JAMES BROWN WORE CURLERS

James Brown mettait des bigoudis, 2022

A funny tragedy

First Slovenian production

Opening 6th March 2025

Translator and dramaturg **ALENKA KLABUS VESEL**

Director and choreographer **JANA MENGER**

Set and lighting designer **BORUT BUČINEL**

Costume designer **BJANKA ADŽIČ URSULOV**

Composer and repetiteur **LAREN POLIČ ZDRAVIČ**

Language consultant **MARTIN VRTAČNIK**

Sound designer **MIHA PETERLIČ**

Dramaturg assistant **BLAŽKA GANTAR**

Stage manager **Jani Fister**

Prompter **Nina Strmole**

Technical director **Janez Koleša**

Stage foreman **Matej Sinjur**

Heads of technical coordinators **Boris Britovšek** and **Dimitrij Petek**

Sound master **Miha Peterlič**

Lighting masters **Aljoša Vizlar** and **Bogdan Pirjevec**

Hairstylists and make-up artists **Anja Blagonja**, **Sara Dolinar** and **Alja Pečelin**

Wardrobe mistress **Urška Picelj**

Property mistress **Erika Ivanušič**, **Ana Johana Scholten** and **Andres Alejandro Klemen**

The set was made under the supervision of master **Vlado Janc** and costumes under the supervision of mistresses **Irena Tomažin** and **Branka Spruk** in the ateliers of Ljubljana City Theatre.

Cast

Pascaline Hutner **NATAŠA TIČ RALIJAN**Lionel Hutner **GABER K. TRSEGLAV**Psychiatrist **SAŠA PAVLIN STOŠIĆ** as guestJacob Hutner **AJDA KOSTEVC** as guestPhilippe **FILIP SAMOBOR**

In *James Brown Wore Curlers*, the desperate Hutner couple cannot come to terms with the fact that their teenage son Jacob no longer wants to be himself, having taken on the identity of Céline Dion, the Canadian singer. Alienated from his parents but at peace with himself, he lives contentedly in a sanatorium in the middle of a beautiful park, nurturing his voice and planning singing tours around the world. He is friends with a boy who is white, but firmly convinced that he is black. Together they try to save an exotic plant that has found itself in a hostile environment of native flora. The unhappy parents visit him regularly, but are increasingly saddened to realise that they are clearly not going to get their son back. They ask themselves many questions about their own lives. The psychiatrist they talk to also has a surprising personality, including a habit of driving her car in such a way that she never uses brakes, and in her lecture she gives a completely new and interesting perspective on the Cinderella fairy tale.

Yasmina Reza (1959), a world-renowned French playwright, is known as an astute observer, characterised by her mordant humour and sharp cynicism. With precisely measured words and venomous criticism, she exposes the hypocrisy of a seemingly refined bourgeois milieu. In this latest play, her view of the state of the world is no less profound, but rather delivered with surprising grace and lenience, still with humour, but also with a touching poignancy. She uses numerous metaphors to address the contemporary problems such as alienation and loneliness, quest for identity and the crisis of the classic patriarchal family structure. It aims to promote positive attitude towards difference, draw attention to the pitfalls of globalisation and the problem of immigrants, to the still-unrooted racial prejudices, growing poverty and man's destructive attitude towards nature. It calls for tolerance and courage to maintain one's course. The blunt obedience to social dictates leads to shallowness and narrow-mindedness, and kills the relaxation without which there is no creativity and no appreciation of beauty.

Yasmina Reza took one of the stories from her collection of novels *Happy Are the Happy* (*Heureux les heureux*, 2013) as the basis for her new play, which she describes as »a fantasy about identity and difference«. Much in the play remains unexplained and her writing, as she puts it, »does not offer a key, because there is no such key«. *James Brown Wore Curlers* premiered in March 2023 at the Residenztheater in Munich.

Pokrovitelj
Mestnega gledališča ljubljanskega

Energija za življenje

Gledališki list Mestnega gledališča ljubljanskega
Letnik LXXV, sezona 2024/2025, številka 8
Izdaja Mestno gledališče ljubljansko
© 2025 Mestno gledališče ljubljansko

Za izdajatelja **Barbara Hieng Samobor**
Urednice **Alenka Klabus Vesel, Eva Mahkovič, Petra Pogorevc, Ira Ratej**
To številko je uredila **Alenka Klabus Vesel**
Lektor **Martin Vrtačnik**
Fotograf **Peter Giodani**
Oblikovalka **Mojca Višner**

Tisk **MatFormat**
Naklada **300 izvodov**
Ljubljana, Slovenija, februar 2025

Po 13. točki prvega odstavka 42. člena ZDDV-1 davek ni obračunan.

SEZONA 2024/2025

www.mgl.si
info@mgl.si
01 4258 222

DRAMSKO BESEDILO

Yasmina Reza

JAMES BROWN JE UPORABLJAL NAVIJALKE

(James Brown mettait des bigoudis)

Prevedla Alenka Klabus Vesel

Aprila 2023

Osebe

PHILIPPE
PASCALINE HUTNER
LIONEL HUTNER
PSIHIATRINJA
JACOB HUTNER

Bolnišnica za duševne bolezni in park okrog nje.
(Nobenega realizma.)

1.

Park. Zvečer.

V daljavi se nekdo (Philippe) guga na gugalnici.

Poganja se više in više.

Vidimo, da je obut v dvobarvne čevlje.

2.

Soba.

Postelja?

Nobenega realizma.

PASCALINE: Pogled ima na park.

Pravzaprav je kar lepo.

Fino je, da ima pogled na zelenje. To mu bo všeč.

A se spomniš, kako je gojil rastlinice na okenskih policah.

Naravo ima rad.

In soba ... sploh ni majhna.

Bala sem se, da se bo počutil zaprtega. Ampak

je soba zadosti velika. Zadosti velika, da se jo da prijetno opremit. Brez razgleda bi mogoče dajala občutek utesnjenosti, tako pa diha. S tem pogledom je to popolnoma normalna soba.

LIONEL: Ubogi revež.

PASCALINE: Ne govori »ubogi revež«. Glej pozitivno.

Glej pozitivno, srči.

Poskrbeli bojo za njega, pozdravili ga bojo,

v čisto sprejemljivi sobi s pogledom na naravo.

Gledat zelenje je zelo важно.

Priskrbela mu bom korito z begonijami, če je to dovoljeno.

LIONEL: Z begonijami ...

PASCALINE: Ne bodi tako iz sebe, srči.

3.

Psihiatrična ordinacija.

PASCALINE: Kje naj začneva?

LIONEL: Na začetku.

PASCALINE: Ja.

Enkrat, v avtu, je najin sin Jacob, pet let je bil star, po radiu slišal pevko Céline Dion.

Kot bi ga strela.

LIONEL: Ja.

PASCALINE: Kupila sva mu njen album pa en tak otroški predvajalnik ...

In potem še en album. In potem še enega.

Kupovala sva mu posterje.

In začela živet z mladim oboževalcem, tako kot, si mislim, še na tisoče drugih na tem svetu.

Čas je mineval ...

Povabljena sva bila na koncerte. V njegovo sobo.

Jacob, oblečen kot Céline v enega mojih hlačnih kostimov, je pel na playback in posnemal njen glas.

LIONEL: Poleg obleke si je omissil tudi dolge lase in si jih metal nazaj na hrbet; frizuro si je naredil iz trakov starih kaset, ki jih je našel nekje v omari.

PASCALINE: Ja.

LIONEL: Ja.

PASCALINE: Smešno je bilo.

LIONEL: Niti ne.

PASCALINE: Lionel se je manj zabaval kot jaz.

LIONEL: Manj.

PASCALINE: Jacob je rasel.

Ni mu bilo več dovolj, da poje kot ona, začel je tudi govorit kot ona in v namišljenih intervjujih odgovarjat s quebeškim naglasom.

LIONEL: Oponašal je tudi njenega moža.

PASCALINE: Takrat je bil njen mož René še živ.

LIONEL: Ja.

PASCALINE: Vsake toliko je oponašal tudi Renéja, v glavnem pa Céline.

Posnemal jo je do popolnosti. Midva sva ga kaj spraševala, hočem reč, da sva govorila Jacobu, on je pa odgovarjal kot Céline.

Enkrat, za mizo pri večerji, mu je pa Lionel rekel, naj neha igrat klovna ...

LIONEL: Klovna s quebeškim naglasom.

PASCALINE: Imel je zelo izrazit naglas.

LIONEL: Zelo.

Rekel sem mu, da sem se naveličal poslušat, kako igra klovna s quebeškim naglasom.

Odgovoril mi je, da čeprav že kar nekaj časa živi v Franciji, je še vedno Kanadčanka in nima namena tajit svojih korenin. Rekel sem mu, da to počasi ni več niti malo smešno.

Povzdignil sem glas. Odgovoril mi je, da se ne misli *pregovarjat*, ker mora pazit na svoje glasilke.

PASCALINE: Od tega večera dalje ne živiva več z Jacobom.

LIONEL: Ne.

PASCALINE: Živiva s Céline Dion.

LIONEL: Živiva s pevko Céline Dion v telesu najinega sina Jacoba Hutnerja.

PASCALINE: Ja.

Premolk.

LIONEL: Začel naju je klicat Lionel in Pascaline.

PASCALINE: Ne več oči in mami.

LIONEL: Ne. Lionel in Pascaline.

PASCALINE: Obenem je pa njegov naglas postajal manj izrazit. Zdelo se nama je, da je to dober znak.

LIONEL: Pa je bilo ravno nasprotno. Obrnilo se je v notranje doživljanje.

PASCALINE: Ja.

LIONEL: Enkrat nama je naša čistilka prišla povedat, da jo je prijazno in vljudno prosil za vlažilec zraka za svoj glas – seveda mu ga je nemudoma prinesla, menda ja, taki slavni zvezdi.

Postalo mi je jasno, da se vse skupaj ne razvija v pravo smer.

PASCALINE: Lionelu sicer nisem nič povedala – moški so včasih tako stvarni – ampak šla sem po nasvet k hipnoterapevtu. Slišala sem že, da se v ljudi lahko naselijo demoni. Hipnoterapevt mi je razložil, da Céline Dion ni demon. In da zato on nima moči, da bi jo ločil od Jacoba. Demon je namreč blodeča duša, ki se je oklenila živega bitja, on pa da ne more osvobodit človeka, ki ga je obsedel nekdo, ki večer za večerom poje v Las Vegasu.

Hipnoterapevt mi je svetoval, naj se obrnem na psihiatra.

Jaz pa na to besedo še nisem bila pripravljena.

Se opravičujem, gospa doktorica.

Lionel je bil bolj razsoden. Moj mož je trden človek.

LIONEL: Profesor Soloveichik naju je napotil na vašo ustanovo.

PSIHIATRINJA: Kdo sta Lionel in Pascaline?

LIONEL in PASCALINE: ... Ja, midva. Tako nama je ime.

PSIHIATRINJA: Mislim zanjo.

LIONEL: Tega ne veva.

PASCALINE: Ne.

LIONEL: Ne.

4.

V parku, na klopi.

Jacob Hutner/Céline se pogovarja s prijateljem, Philippom, ki ga je spoznal v tej ustanovi.

Jacobovi lasje so naviti na velike navijalke-ježke.

Oblečen je v elegantno žensko trenirko in obut v superge.

Govori z rahlim quebeškim naglasom.

*Philippe je **belec**.*

Oblečen je izrazito urbano elegantno, na nogah ima dvobarvne špičake.

PHILIPPE: Zakaj omenjaš Nelsona Mandelo?

JACOB: Pomemben človek je bil.

PHILIPPE: O Nelsonu Mandeli mi govoriš, ker sem temnopolit.

JACOB: O Nelsonu Mandeli ti govorim, ker sem ga poznala.

PHILIPPE: Zato ker sem temnopolit, bi mi rada povedala, da poznaš pomembnega temnopoltega človeka.

- S tem mi sporočaš, da veš, da so med temnopoltimi pomembni ljudje.
- JACOB: Aja?
- PHILIPPE: Kot da v bistvu ne bi bilo samoumevno, da obstajajo pomembni temnopolti ljudje.
- JACOB: Ampak Philippe, na kaj namiguješ?
- PHILIPPE: To je tako, kot če bi me vprašala, če igram na džembo.
- JACOB: Zakaj naj bi pa igral na džembo?
- PHILIPPE: Ker temnopolti igrajo na džembo.
- JACOB: A igraš na džembo?
- PHILIPPE: Ne.
- Premolk.*
- JACOB: Vseeno je čudno, da nisi vesel, ker se pogovarjaš z nekom, ki je poznal Nelsona Mandelo.
- PHILIPPE: Saj ga nisi poznala.
- JACOB: Pa sem ga!
- PHILIPPE: Eno uro si bila z njim.
- JACOB: Pri njem doma v Sowetu.
- PHILIPPE: To še ne pomeni nekoga poznat.
- JACOB: Kar naprej me kritiziraš.
- PHILIPPE: Poskušam doseči, da ne bi bila tako površna.
- JACOB: Saj sploh ne veš, kaj sem ti hotela povedat o Mandeli.
- PHILIPPE: Kaj si mi hotela povedat?
- JACOB: Hotela sem ti povedat, da sem se pri Nelsonu Mandeli, tam v Sowetu, počutila tako, kot da sem pri svoji teti Giselle v Veuvron-le-Fanouju.
- PHILIPPE: A daj no!
- JACOB: Ja.
- PHILIPPE: Me veseli, da sem zvedel.
- JACOB: Kar zafrkavaj. Me sploh ne gane.
- PHILIPPE: Zakaj si se počutila tako kot pri teti Giselle?
- JACOB: Enaka pritlična hiša, brez temeljev. Enako pohištvo. Zelo temačno je tam pri moji teti. Pri Mandeli pa tudi.
- PHILIPPE: A si ga ogovarjala z Nelson?
- JACOB: Preveč si občutljiv.
- PHILIPPE: Sploh ne.
- JACOB: Tudi jaz sem bila preveč občutljiva. Ampak sem delala na tem.
- PHILIPPE: Če bi bil preveč občutljiv, bi se ob tvojih besedah razburil.
- JACOB: Pa se pogovarjava o tvojih čevljih, če bi rajši.
- PHILIPPE: Tudi to bi me zelo razburilo.
- JACOB: Rekel si mi, da jih nočeš imet obutih za na vrt.
- PHILIPPE: Premislil sem si.
- JACOB: Umazal jih boš.
- PHILIPPE: Nisem preveč občutljiv. Previden sem.
- JACOB: Kako si naporen.
- PHILIPPE: Temnopolt sem bil tudi že prej, ampak nisem govoril o tem. Molče sem vse prenašal. *(Premolk. Spet o čevljih.)* Si videla znamko?
- JACOB: Vrhunska.
- PHILIPPE: Gigi Dool. »New Orleans«, iz telečjega usnja.
- JACOB: Lepi so, ampak me moti, da so iz telečjega usnja.
- PHILIPPE: Elvis Presley je svojim čevljem napisal ljubezensko pesem.
- JACOB: Kot da tega ne vem!
- PHILIPPE: Jaz sem proti ljubezenskim pesmim. Ampak ta pa ja, ta mi je všeč.
- JACOB: Zato ker sploh ni ljubezenska pesem.
- PHILIPPE: Seveda je. Prav strastna. Dobro premisli, mala moja.
- JACOB: V svojem repertoarju imam veliko ljubezenskih pesmi.
- PHILIPPE: Čisto preveč. Preden sem te spoznal, te kot pevko nisem preveč cenil.
- JACOB: Jean-Jacques še kar piše zame. Ganljive pesmi.
- PHILIPPE: Ki še isti hip utonejo v pozabo.
- JACOB: Ti povem, da je Jean-Jacques francoski Barry Manilow.
- PHILIPPE: To si mi že povedala.
- JACOB: Zakaj si proti ljubezenskim pesmim?
- PHILIPPE: Nikomur nič ne koristijo.
- JACOB: Tega ne moreš reči, Philippe.
- PHILIPPE: Izjema so tiste o nesrečni ljubezni. Tiste pa ja.
- Philippe začne peti »My Blue Suede Shoes« Elvisa*

Presleyja, Jacob takoj povzame, pojeta sotto voce, potihlo, bolj vsak zase.

Tako nenadoma, kot sta začela, tudi prenehata.

PHILIPPE: Kobulasti sycorus, ki raste v loncu pred mojim oknom, dela nove liste samo na eni strani, moral ga bom obračat.

JACOB: Zakaj bi ga obračal? Živí svoje življenje, tak pač je.

PHILIPPE: Potem ne bo tako pokvečen, elegantnejši bo.

JACOB: Kaj pa, če si želi delat liste samo na eni strani? V naravi se ne bi noben ukvarjal s tem.

PHILIPPE: Pa ne raste v naravi. Raste v loncu na balkonu sredi mesta.

JACOB: Ampak saj tega ne ve.

PHILIPPE: O, pa še kako ve.

JACOB: Znašel se je po svoje. Noče, da ga motiš.

PHILIPPE: Koliko imaš pa ti pojma o botaniki?
Premolk.

Kaj pa, če bi ga presadila kam na prosto?

JACOB: Kam?

PHILIPPE: Sem v park. Boljše bi se počutil.
Svoboden bi bil.

JACOB: Dobra ideja.

PHILIPPE: V zmernem podnebnju je sposoben preživeti. Bom vprašal.

JACOB: A vprašat je treba?

PHILIPPE: Direktorico bom vprašal.

JACOB: Prav.

PHILIPPE: Sijajna ideja.

JACOB: Všeč mi je, kako poješ, Philippe. A veš, da bi te mogoče vzela za back vokalista.

Philippe skomigne z rameni.

5.

Nekje na enem od bolnišničnih hodnikov.

Pascaline in Lionel Hutner v prehodnih plaščih.

Pascaline ima poleg torbice v rokah tudi darilo, lepo zavito bombonjero.

Sklepamo, da sta ravno prispela. Nekega drugega dne.

PASCALINE (*prijazno*): Pa ne samo njej.

In ne samo danes.

Hupaš in hupaš, nonstop, srči.

Prišlo ti je v navado.

LIONEL: Hupam, kadar je kaj nevarnega.

Zato pa so hupe.

Ljudje so nevarni. Hupam, da bi opozoril na nevarnost.

In sploh ne hupam nonstop.

PASCALINE: Ne bi ji bilo treba hupat. Lahko bi ji samo poblendal.

LIONEL: Pri belem dnevu to nič ne zaleže.

Razen če človek pred tabo gleda v vzvratno ogledalo, kar je pa natanko tisto, česar taki vozniki ne počnejo.

Vožnja s tako hitrostjo je zelo nevarna.

Katastrofalno je voziti tako počasi. Vsak ti bo to potrdil.

In med nama rečeno, to, da ta ženska na cesti leze kot polž, to ni dober znak. Vozi pa toyoto cyprus!

A je pametno, da sva zaupala najinega sina taki počasni voznici?

Pride psihiatrinja, oblači si haljo in hiti proti svoji ordinaciji.

PSIHIATRINJA: Prej na križišču sem zgubila živce.

Še enkrat se opravičujem. Sploh vas nisem prepoznala!

LIONEL: Ne, ne, jaz sem kriv, gospa doktorica.

Moje hupanje res ni bilo na mestu. Vsak ima pravico voziti s hitrostjo, ki se mu zdi primerna.

PASCALINE: Seveda!

LIONEL: Za vse bi bilo boljše, če bi vozili počasneje.

PSIHIATRINJA: Jaz ne vozim počasi, gospod Hutner. Ne gre za počasnost. Za nekaj drugega gre. Jaz ne zaviram. V tem je stvar.

Vozim tako, da mi ni treba zavirat. Sploh ne gre za vprašanje sloga, ampak za vprašanje estetike kot take. Zaviranje pomeni, da se predaš. Ko se na semaforju prižge rdeča luč, umaknem nogo s plina in pustim motorju, da sam počasi ugasne. Natančnost, občutek za jakost. Cestninska postaja? Odvzemanje s filingom, pianissimo prihod v zožitev, stisk sklopke, avto izdihne natanko na pravem mestu. Enkrat sem se brez zaviranja pripeljala iz Pariza v San Remo. Če pospešuješ, si prisiljen tudi zavirat. Jaz pa ne zaviram. To je kot jadranje po zraku, spojiš se z naravnimi

silami, taktiziraš, izkoriščaš zračne tokove, lebdiš. Ja, v bistvu letim z jadralnim letalom! (Se zasmije.)

Dajta mi samo pet minut, da se uravnotežim, pa vama bom na razpolago.

Psihiatrinja odide.

Trenutek nelagodja.

LIONEL: Ni kar tako tole ...

PASCALINE: Ne ...

LIONEL: Ne sliši se slabo ...

PASCALINE: Ne ...

LIONEL: Pariz–San Remo brez bremzanja, težko verjamem.

PASCALINE: Zakaj sva tako ponižna pred to žensko?

LIONEL: Ponižna? Kdo je ponižen?

PASCALINE: Malo je manjkalo, da ji nisva čestitala za njeno počasnost.

LIONEL: Iz vljudnosti.

Če bi bila vsaj malo tenkočutna, bi začutila ironijo.

PASCALINE: In zakaj ne bremza?

LIONEL: Kaj ti misliš?

PASCALINE: Čudaška je.

LIONEL: Saj veš, da ljudi presojo po tem, kakšni so za volanom.

PASCALINE: Ne zdi se mi prav, da sva se zasmejala, ko je rekla, da leti z jadralnim letalom.

LIONEL: Nasmehnila sva se. Nisva se zasmejala.

PASCALINE: Nisva.

LIONEL: Vljudno sva se nasmehnila. Kaj pa naj bi po tvojem drugega?

PASCALINE: A se ti zdi, da je prav, če ji dava bombonjero?

LIONEL: A misliš, da bo izpadlo, kot da ji lezeva v rit?

PASCALINE: Ne vem, če ne.

LIONEL: Saj lahko rečeva, da je to za osebeje v njegovem nadstropju. Drobna pozornost za osebeje.

PASCALINE: Dobra ideja.

LIONEL: Nobeden ne bo vzel za slabo, če sva pozorna do osebeja.

PASCALINE: Nasprotno.

LIONEL: Drobna gesta v znak hvaležnosti.

PASCALINE: Tako, ja.

LIONEL: Ko bova odhajala, ji bova dala bombonjero in rekla, da je za osebeje, ki skrbi zanj.

PASCALINE: Tako, ja.

LIONEL: Tako, ja.

6.

Psihiatrična ordinacija.

Zdaj bombonjero drži Lionel.

PSIHIIATRINJA: Imam eno dobro novico in eno težavo.

Začnimo s težavo: z Lionelom in Pascaline.

Lionel in Pascaline sta potrta.

Kljub vsem prizadevanjem in dobrim namenom Lionel in Pascaline kvarita razpoloženje.

Govorim seveda s stališča pacienta.

LIONEL: Kako je to mogoče? Trudiva se, da bi bilo ravno nasprotno!

PASCALINE: Ja!

PSIHIIATRINJA: O tem ne dvomim. Ampak ko odpreta vrata v sobo, Céline zagleda dve bitiji kislih obrazov, ki mrščita čelo, kot da vstopata v begunski center.

LIONEL: Grozno.

PSIHIIATRINJA: Neprijetno, ker to v tej fazi zdravljenja ni zaželeno.

PASCALINE: Ampak, gospa doktorica, midva sva pravo nasprotje, prideva dobro razpoložena, smehljava se.

LIONEL: Dobesedno razganja naju od veselja.

PSIHIIATRINJA: Izjemno je občutljiva, takoj vaju spregleda.

Naši pacienti mislijo, da so na okrevanju v običajnem zdravilišču. Zato je nujno, da se počutijo varne, se pravi sprejete take, kakršni so, brezpogojno in brez prikritih misli.

LIONEL: Seveda! Vse to veva. Skrajne napore vlagava, da sva vedra, celo hecava se.

PASCALINE: Ja!

LIONEL: Na hodniku si prej pripovedujeva vice, da bi bila ja v formi.

PASCALINE: Ja, res.

Zdaj mi gre pa na jok.

LIONEL: Zbijate nama moralo, gospa doktorica.

PASCALINE: Moj mož je trden človek, mene pa vsaka stvar takoj spravi iz tira.

PSIHIATRINJA: No, no. Se vam opravičujem.

LIONEL: Ne razumem, kako to, da ima najin otrok občutek, da sva nesrečna ... Gre za nesporazum.

PSIHIATRINJA: Lahko da. Bom razmislila o tem.

Mogoče vama pa manjka kanček sproščenosti? ... No, zdaj pa še dobra novica. Pomembna in dobra novica je, da je Céline našla prijatelja. To je poseben dogodek, to morata vedet, ker čeprav zelo skrbimo, da ustvarjamo *safe place*, varno cono, da rečem po naše, so naši pacienti plašni in se bolj malo družijo.

Philippe je mlad študent, ki ima kot temnopolt težave z identiteto. Ob prihodu k nam je zatrjeval, da je po poreklu z Antilov, zdaj pa se doživlja kot temnopoltega v diaspori, bolj globalno, bi lahko rekli, z rahlim afroameriškim tropizmom. Čeprav sta si Philippe in Céline različna, da si bolj ne bi mogla bit, ju povezuje nekaj temeljnih skupnih točk. Oba se poživigata na tradicionalno tipologijo in nobeden ni dovolil, da bi ga ustrahovala biologija.

Philippe ima nekaj, kar je za Céline imenitno, in to je njegova popolna ravnodušnost ob tem, da je nekdo slaven. Philippe ve, kdo je Céline, spoštuje njeno kariero, ampak je nič kaj posebej ne poveljuje. Sproščeno se pogovarjata, se spričkata, včeraj sta igrala badminton.

Céline čuti, da jo Philippe ceni takšno, kakršna je. Hočem reč, kot običajno žensko.

Kako jo vidva kličeta?

PASCALINE: Prosim?

PSIHIATRINJA: Kako jo pokličeta?

Kratek premolk.

PASCALINE: Bubú ga kličeva ...

LIONEL: Ali pa Bubi ...

PASCALINE: Moj Bubi ... Že od malega mu rečeva tako.

PSIHIATRINJA: Nikoli Céline?

LIONEL: Nikoli.

PASCALINE: Kako si pa to predstavljate, gospa doktorica!

LIONEL: Tega ne moreva.

PSIHIATRINJA: Bubi se mi ne zdi problematično.

Bubi! No, prav.

Glede njenega dojetanja resnične Céline je zdaj ugotovljeno, da živi nekje vmes. Ima se

za Céline Dion, če pa bi ji predlagali, da gre na njen koncert, bi bila presrečna. Oboje je, strastna oboževalka in pevka sama. Podobna situacija skratka kot pri kakšnem fantu, ki si v svoji sobi predstavlja, da je Spiderman. Bi vam bil Spiderman ljubši, gospod Hutner? Za kakšno praznovanje v maskah ne rečem, ampak a bi si res želeli dan za dnev živeti z zabarikadiranimi okni in s sinom, ki verjame, da lahko pleza po navpičnih stenah?

7.

Starša.

Nekje v bolnišnici.

Lionel še zmeraj z bombonjero v rokah.

Oba sta videti zelo potrta.

PASCALINE: Pozabila sva ji dat bombonjero ...

LIONEL: Ja ...

PASCALINE: Itak se mi je zdelo, da ne bi bilo prav, če bi ji jo dala.

LIONEL: Ne bi bilo prav. Neumno je bilo, da sva sploh prišla na to misel.

PASCALINE: Zadovoljna sem, da si je Jacob našel prijatelja.

LIONEL: Tega črnca?

PASCALINE: Ja.

LIONEL: Ja ...

Premolk.

Ti me hvališ, kako da sem trden, ampak dobro veš, da to sploh ni res. Jaz ti pa pustim, da me hvališ pred drugimi, ker mi laska, ko slišim, da sem čvrst človek, ki zaupa vase, ampak oba zelo dobro veva, da je to absurdna laž. Poročila si se z zakrčenim človekom, ki ne premore nobenih socialnih večšin in ki ni glede tega nikoli napredoval niti za las. Pomisli samo na bazen v Ouigorju, kamor nazadnje sploh nismo šli, ker nisem vedel, kako naj vprašam za ležalnike.

PASCALINE: To je bilo že zdavnaj!

LIONEL: Ja. Ampak jaz vsak dan preišlujem o tem.

PASCALINE: Nismo šli, ker je bilo preveč ljudi.

LIONEL: Pascaline, nismo šli, ker si nisem upal vprašat za ležalnike. Kadar preišlujem

o Jacobu, si rečem, ubogi fant ni več zdržal bit sin tega tipa z bazena v Ouigorju. Tipa, ki se ne zna zmenit za en navaden ležalnik. Ki ne ve, kako naj nagovori uslužbenca. Ki ga je strah, da bo izpadel štorast, ki se mu že na nosu vidi, da še nikoli ni najel nobenega ležalnika. Tipa, ki z ženo in sinom menca pred blagajno in cinca, a naj brisače pogrnejo kar po tleh ali si vsak lahko vzame ležalnik, a je treba ležalnik posebej plačat, a je treba dat napitnino – ob misli na napitnino kar odrevenim, to me zmeraj grozno muči –, dokler se nazadnje ne odloči ne za eno ne za drugo. In njegova žena, ki se je že veselila, in njegov ubogi otrok, ki si je že nadel rokavčke, bosta ob kopanje v bazenu, zato ker se glava družine ne zna zmenit za ležalne stole. A ti veš, da ko sedim pri frizerju, ves čas tuhtam, koliko naj dam napitnine? Neprenehoma se zahvaljujem, zmeraj rečem, da je frizura super, tudi kadar zgledam grozen. Razloži mi, zakaj rečem najlepša hvala, super je, čeprav me je tip katastrofalno postrigel?

PASCALINE: Ne bodi tako iz sebe, srči.

LIONEL: Céline! Pa kaj ji je, da ga ves čas imenuje Céline!

PASCALINE: Tudi meni gre to na živce.

Misliš, da je bilo prav, da sva ji povedala za Bubúja?

LIONEL: Ne bi nama bilo treba.

PASCALINE: Čeprav, kaj naj bi pa rekla? Nisva mogla bit kar tih.

LIONEL: Ne ...

PASCALINE: Vsaj to je dobro, da ga lahko še naprej kličeva Bubi.

LIONEL: To je zelo dobro.

PASCALINE: Doktorica ne misli, da je neprimerno.

LIONEL: Ne.

PASCALINE: Pravi, da se ji ne zdi problematično.

LIONEL: Ne.

PASCALINE: Še dobro.

LIONEL: Bubi. Bubú. Vsaj veva, s kom se pogovarjava.

PASCALINE: Ja, saj.

8.

Jacobova soba (kot v prvem prizoru).

Jacob je sam.

V reviji neke letalske družbe zarisuje itinerar in označuje mesta, ki jih bo vključevala njegova svetovna turneja.

Vstopita Lionel in Pascaline.

Z nasmeškom in lahkotno (spomnimo se, da je bil govor o brezskrbnosti ...).

LIONEL in PASCALINE: Kuku! ... Kuku, Bubi!

JACOB: Lionel in Pascaline, a sta vidva vedela, da od junija pa vse do oktobra v Limo ne posije niti en sončni žarek? Niti eden!

LIONEL: Ne ... Nisva vedela ...

JACOB: Ves čas je oblačno in vlažno. Prebivalci živijo v oblaku onesnaženosti.

PASCALINE: Reveži.

JACOB: Zahtevala bom, da prestavimo Peru na november, se pravi v sklepnih del moje turneje Road to the South.

LIONEL: Mmm ...

JACOB: Nočem tvegat ponovnega vnetja glasilk s petjem v Limi v neugodnih vremenskih razmerah.

PASCALINE: Seveda ne.

JACOB: Zadnji nastop bomo imeli tam dol. Lep zaključek bo to, ravno v času, ko bojo ljudje spet zagledali sonce. Vsi bojo veseli.

PASCALINE: Jasno da!

LIONEL: Tako bo boljše!

JACOB: Vidva tudi tako mislita.

No, kaj je novega? Kaj mi bosta povedala?

PASCALINE: Včeraj sva bila na kosilu pri Marteaujevih, pri Bernadette in Sergeu. Bernadette je postala prvakinja v vožnji s tandemskim kolesom, a si misliš!

LIONEL: Ja.

PASCALINE: Udeležuje se manjših lokalnih tekmovanj. Dobila je pokal.

LIONEL: Trenira po sedem ur na dan.

PASCALINE: A si predstavljaš.

LIONEL: S slepim sovoznikom.

PASCALINE: Dvojice pogosto sestavijo tako, da je eden slep. Nevidečim s tem omogočijo, da se ukvarjajo s hitrostnimi športi.

LIONEL: Ja.

PASCALINE: Tega nisva vedela.

LIONEL: Ne.

Kaj je to žensko pripravilo do tega, da trenira tandemsko kolesarjenje? ... Dolgočasen mož?

Premolk.

JACOB: Zadnje čase čutim, da sta malo melanholična.

PASCALINE: Ah ne ...

LIONEL: Sploh ne.

PASCALINE: Nisva melanholična. Sentimentalna mogoče, starava se.

LIONEL: Mogoče.

PASCALINE: Zadnjič enkrat sva šla zadaj za našo hišo mimo nekoga, ki je sedel na pločniku, pihal v trodelno plastično cev in iz nje izvajal zvoke ... V čepici na tleh je ležalo nekaj ubornih kovancev ... Ko sva šla naprej, so tvojega očka, hočem reč Lionela, ob pogledu na človeško bedo oblike solze ... (*Se zasmeje.*)

LIONEL (*bi se tudi rad smejal*): Utrujen sem bil!

JACOB: A sta za to, da vama kaj zapojem?

PASCALINE: Če bi rad, Bubú.

JACOB: Eno novo pesem. Najnovejšo.

LIONEL: A ni, da moraš pazit na svoj glas?

JACOB: Ni mi treba. Tukaj moje telo počiva.

Ukvarjam se z zares pomembnimi stvarmi, moj glas ima svoj mir.

PASCALINE: Veselilo naju bo.

JACOB: Sama sem jo napisala. Besedilo in glasbo.

Jacob posede Lionela in Pascaline drugače, kot sta sedela prej, zdaj sedita drug poleg drugega (mogoče na stolu in v naslanjaču ...).

Jacob se na razdalji nekaj metrov postavi pred njiju.

Kratek čas se koncentrira, potem zapoje.

Na gugalnici v parku sedi en možak, z rokami se starimi oprijema vrvi, glavo zvrta nazaj, in čeprav je že mrak, enkrat gor, enkrat dol vse hitreje drvi.

Otroci v bližini se mu hihitajo, le od kod se tale možakar je vzela, visoko v zraku mu noge bingljajo, še malo pa bo ob vrh bresta zadel.

Ker najlepši čevlji v tem mestu prav njega krasijo, najlepši čevlji v tem mestu na njegovih se nogah bleščijo.

Ni taka pojava in ni takih let kot tisti, ki v park zahajajo redno, le kaj čisto sam ima tu za počet, brez razloga oblečen res zgledno.

Vse bolj mu veselje preveva telo, ko srečen poganja se tja med oblake. Zdaj je zgoraj, zdaj spodaj in brca močno, da vsem razkazuje dvobarvne špičake.

Ker najlepši čevlji v tem mestu prav njega krasijo, najlepši čevlji v tem mestu na njegovih se nogah bleščijo.

Nikogar ni blizu, že se temni, čudni možakar ostaja kar tam. Ne čaka na nič in vse bolj se zdi, da ne namerava nikamor drugam.

Prešerne je volje v svoji samoti, veter ga biča, spušča se hlad. Vse više in više, nič ga ne zmoti, vsem kaže svoj neprecenljivi zaklad.

Najlepši par čevljev v tem mestu prav njega krasijo. Ker so najlepši čevlji v tem mestu, jih morajo videti vsi.

Lionel in Pascaline navdušeno ploskata.

JACOB: Kakšna se vama zdi?

PASCALINE: Zelo dobra.

LIONEL: Ja.

JACOB: Vama je všeč?

PASCALINE in LIONEL: Oh ja, zelo.

9.

Noč.

Nekje v bolnišničnem parku.

Philippe s težavo nosi ogromen cvetlični lonec, v katerem je posajen grm (tisti, ki dela liste samo na eni strani).

Jacob mu sledi in se pretvarja, da mu pomaga. Sam ima v roki manjše vrtno orodje, nekaj za kopanje.

Philippe mora lonec večkrat odložiti na tla in ga spet dvigniti. Oba pogledujeta levo in desno, kot da ne želita, da bi ju kdo videl.

JACOB: Veš, kaj se mi zdi? Da bi ga morala izruvat in ga prines sem brez lonca.

PHILIPPE: Zakaj pa tega nisi prej rekla?

JACOB: Šele zdaj sem se spomnila.

PHILIPPE: Res trapasto!

JACOB: Ja, res.

PHILIPPE: Jaz sem si pa uničil hrbet!

JACOB: Tudi ti bi lahko pomislil na to.

PHILIPPE: Kako to, da nama ni prej prišlo na misel?

JACOB: Pa še precej hitreje bi hodila!

PHILIPPE: Jaz nisem mogel it hitreje.

JACOB: Saj ti pravim.

PHILIPPE: Kar poskusi ga dvignit.

JACOB: Na Japonskem sem se srečala s sumo borci.

PHILIPPE: Tamle bo v redu, a ne?

JACOB: S tremi sumo borci, zelo prijaznimi.

PHILIPPE: Koga briga!

Pridi, tja! ga bova dala.

JACOB: Če ga bova dala tja, ga bo čez dvajset let zadušil tisti kostanj. Daj ga bolj na levo.

Philippe prestavi lonec.

Pripravljata se, da bosta izruvala grm.

To ni tako preprosto. Poskušata na vse mogoče načine.

Nazadnje je grm s koreninami vred izruvan.

Jacob koplje.

PHILIPPE: Kje je zahod?

JACOB: Zakaj pa zahod?

PHILIPPE: Preračunal sem.

JACOB: Kaj si preračunal?

PHILIPPE: Do zdaj je bil s to stranjo obrnjen proti severovzhodu. Da bo pognal veje tudi na tej strani, ne da bi to oviralo razvito stran, ga je treba obrnit proti zahodu.

JACOB: Grozno mrzlo je. Jaz pa nisem vzela šala.

PHILIPPE: Nehaj kopat. Ne moreva ga posadit! Itak ga bojo takoj odkrili.

JACOB: Ne bojo ga!

PHILIPPE: Rekla mi je, da imajo vsa drevesa evidentirana.

JACOB: Narobe je bilo, da si šel spraševat. S tem si vzbudil pozornost.

A imaš mogoče s sabo kakšno ruto ali pa kaj podobnega?

PHILIPPE: Rekla je, da majhnih primerkov nikoli ne presajajo v park.

JACOB: O tem sva se pogovarjala že v sobi!

PHILIPPE: In v pošte v pridejo izključno certificirane sorte.

JACOB: Na smrt se bom prehladila zaradi tebe, ti si pa spet negativističen. Dosti imam tega.

PHILIPPE: Ti imaš svoje načrte. Jaz pa nimam nobenega načrta.

JACOB: Nemogoče je imet načrte, če vse vidiš črno.

PHILIPPE: Ti imaš svojo turnejo. Ti imaš svoja snemanja. Dol ti visi, če bojo izruvali moj kobulasti scyorus.

JACOB: Kaj bova zdaj, Philippe?!

PHILIPPE (*se nerad loti sajena*): Slabe izkušnje imajo. Enkrat je nekemu od stanovalcev dovolila, da je v park spustil ameriško veverico. Ta ameriška veverica je potem požrla vso hrano domačim vevericam, tako da so vse poginile.

JACOB: Ja logično!

Jacob postavi drevesce v luknjo in ga začne zakopavati.

Njegovi gibi so živčni in nerodni, ker tišči skupaj ovratnik, da bi si zaščitil vrat.

PHILIPPE: Čisto preveč si obsedena s svojimi glasilkami.

JACOB: Pomagaj mi!

PHILIPPE: Z rahlo načetimi glasilkami bi bila markantnejša osebnost.

JACOB: Ne vem, zakaj sem še zmeraj prijazna do tebe; kar naprej stresaš zoprne pripombe.

PHILIPPE: Samo iskren sem.

JACOB: Najin odnos je popolnoma neenakopraven. Jaz prenašam tvoj teror. To ni zdravo.

Grm je posajen.

Gledata ga.

PHILIPPE: Nekaj sva naredila narobe. Že vidim, da se ne počuti dobro.

JACOB: Seveda se.

PHILIPPE: Dobro vidiš, da se ne!

JACOB: Kako pa naj bi se dobro počutil?

Iz lonca sva ga presadila v zemljo na prostem.

Pusti ga, da se prilagodi.

PHILIPPE: Zaskrbljen je.

JACOB: Prav. Jaz grem noter.

PHILIPPE: Bit brez načrtov je mogoče tudi dobro ...

JACOB: Seveda je dobro!

Misliš, da sem jaz srečna z vsemi temi bremenami, ki me težijo?

Kaj pa, če narediš intervju z mano.

PHILIPPE: Zakaj bi pa naredil intervju s tabo?

JACOB: Hotel si postat novinar.

PHILIPPE: Da bi poročal o politiki!

JACOB: Pejt, greva spat.

PHILIPPE: Zaželiva mu lahko noč.

JACOB: Lahko noč, sycorus.

PHILIPPE: Drži se, mali moj / dolga pot je za tabo / zora te bo ogrela.

10.

Psihiatrinja ima predavanje.

Svetloba pada samo nanjo, mogoče stoji za govorniškimi pultom?

Med poslušalci v polmrazu sta tudi Lionel in Pascaline.

PSIHIIATRINJA: Posvetimo se danes Pepelkinima sestrama, kakor ju prikazujeta brata Grimm.

Tistim, ki nam zatrjujejo, da so pravljice prisposode, bomo razložili, da nobena od oseb ni nedolžna.

Po znamenitem plesu si princ prizadeva najti tisto, ki ga je očarala. Po naključju, ali pa iz preračunljivosti, je ta na plesu izgubila steklen čevljiček, zelo ozek in neraztegljiv, ki se prilega samo drobnim in nežnim nožici.

Sestri druga za drugo pomerita čevljiček. Da bi ga obula, si prva odreže palec, druga pa del pete. Princ vsakokrat že misli, da je našel svojo izbranko in jo posadi predse na konja.

Vmešat se morajo golobi, ki jih sreča na poti, da nazadnje le opazi krvaveča stopala.

Princ zahteva, naj pride še tretja hči, čeprav mu jo opisujejo kot razcapanko.

Pepelka pride. Na hitrico se je umila. Čevlji se ji seveda prilega kot uliti.

Na dan poroke golobi obletavajo spreved, ki se pomika proti cerkvi. Tudi obe sestri sta tam in se prisiljeno smehljata. Vsaka na eni strani spremljata mladi par. Golobi obema iztaknejo po eno oko. Kar pa bodoče kraljice niti malo ne gane (ampak to je že druga zgodba).

Sestri, ki nimata majhnih stopal, ostaneta šepasti in napol slepi. S tem sta seveda kaznovani, ker sta bili hudobni, brata Grimm ne poznata milosti, predvsem pa sta kaznovani, ker nista popolni. V pravljici, v kateri je kralja vredna samo tista, ki je lepa in dobra, nimata nobenih možnosti. Niti te ne, da bi ju pomilovali, potem ko sta se v obupu strahotno pohabili, samo da bi ustrezali merilom. Njuna usoda nikogar ne gane. Rojeni v neprimernem telesu, osebi iz tretjega sveta v hierarhiji človeških bitij ne zanimata nikogar. Niti imen nimata. Ti dve ubogi puncici, ki hrepenita samo po tem, da bi ustrezali merilom, na veliko razglašamo za hudobni, ker bi se, če bi ju pomilovali, manj navezali na tisto lepo in dobro. Na tisto lepo in dobro, ki pravzaprav sploh ni tako dobra! Ta pridevnik je v besedilu uporabljen, da deluje pomirjujoče, samo za okras. Dobra ji sploh ne bi bilo treba bit. Dobra je, kadar gre za zapeljivanje, popolnoma irelevantna. Ta lepa in dobra je mlada, zaenkrat revna (čeprav bo vsak čas zelo bogata), je utelešenje čistosti, je nedosegljiv standard, ki ga v resnici še nikoli nihče ni srečal, je strašljiv ideal, morasta prikazen, prijatelji moji.

Pomislimo na sestri, ki sta nam veliko bolj podobni, na nešteto tistih, ki so prišli na ta svet v neustreznem telesu, neustreznega spola, na nešteto tistih, ki si niso sami izbrali, kakšni se bodo rodili, in se vse življenje krotovičijo, da bi sprejeli, kar jim je bilo dano, prilagajajo se ali se zatirajo, samo da bi postali del tega, kar imenujemo *zgodovina* ali *družba*.

In vendar je nekaj posameznikov, ki najdejo moč, da se tej usodi iztrgajo. Ti utirajo pot družbi, ki ne bo svobodna, ta varljiva beseda je spredena iz samih zapovedi, ampak enakopravna. Zgodbo, ki jim je bila ob rojstvu zapisana na čelu, potisnejo v stran. In stopajo naprej samostojno, po trnovi, surovi poti; njihov horizont ni več skupinska usoda – koliko strahot, koliko grozotnih arhetipov je zajetih v tej formulaciji – ampak njihova lastna univerzalna zgodovina. Svojo usodo oblikujejo izključno po lastnih kriterijih. Vsak po svojih, požvižgajo se na norme. Nočejo bit več bitja, ki jih, sprijaznjene z osamljenostjo zaradi že vnaprej določenih vlog, tok časa nosi sem in tja. Tok časa, ki ni osnovan na ničemer drugem kot na normah. Tok časa, okostenel v svoji grenki lupini, ki, če parafraziram Shakespeara, še zmeraj ni *iz tira*.

11.

Nekje zunaj ...

Lionel in PASCALINE odhajata. Gresta k avtu?

LIONEL: Predavanje mi ni bilo preveč všeč.

PASCALINE: Meni tudi ne.

LIONEL: Ne.

PASCALINE: A si ti razumel, kaj je govorila?

LIONEL: Ne. Ampak mi ni bilo preveč všeč.

PASCALINE: Čudna je, ta psihiatrinja.

LIONEL: Kaj si si ti sploh zapomnila?

PASCALINE: Nič si nisem zapomnila.

LIONEL: Neprijeten občutek, a ne da?

PASCALINE: Ja.

LIONEL: Ni bilo jasno, vse skupaj.

PASCALINE: A sta si Pepelkini sestri res odrezali del stopala?

LIONEL: Nisem vedel!

PASCALINE: Pa golobi da so jima izključevali oči?

LIONEL: Pojma nimam! Bo že držalo.

PASCALINE: Tega še nikoli nisem slišala.

LIONEL: Pa kaj sploh imava midva s tema dvema grdobama? ...

PASCALINE: Popolnoma nič!

LIONEL: Rojeni v neustreznem telesu ... Kdo pa je zadovoljen s svojim telesom?

Po trnovi, surovi poti! ... Ta ženska uživa ob lastnih besedah.

PASCALINE: Mogoče pa ni bilo prav, da sva ji zaupala Bubúja.

LIONEL: Vse tako kaže.

PASCALINE: A misliš?

LIONEL: Kdo je to forsiral? Kdo je vztrajal, da ga dava v to ustanovo? Kdo ga je obdal z vsemi temi cvetličnimi koriti?

PASCALINE: Ravnala sva se po nasvetu profesorja Soloveichika!

LIONEL: Morala bi pridobit še drugo mnenje.

PASCALINE: Kaj sva pa vedela!

LIONEL: Kdo nama je pa priporočil tega Soloveichika? Hipnoterapevt, ki si ga ti obiskala na skrivaj.

PASCALINE: Bila sva obupana.

LIONEL: Saj vem.

Pascaline, spraviva ga od tukaj.

PASCALINE: Marija sveta. A misliš?

LIONEL: Ta ženska ni na najini strani.

PASCALINE: Ne, ni na najini strani.

LIONEL: Škodljiva je.

PASCALINE: Ti si ji pa šel kupit bombonjero!

LIONEL: Da bi se ji prikupil!

PASCALINE: Bubi ne zgleda nesrečen.

LIONEL: Rajši bi videl, da bi bil nesrečen.

PASCALINE: Tega ne misliš resno.

LIONEL: Kaj hočeš reč s tem, da Bubi ne zgleda nesrečen? O kom se sploh pogovarjava?

PASCALINE: Še zmeraj je najin Bubi. Kljub vsemu.

LIONEL: Nisem prepričan.

PASCALINE: Spoznal je prijatelja. Še nikoli ni imel nobenega prijatelja.

LIONEL: Tega črnca? ... Zakaj je pa on tukaj, ta črnc? A kaj veva? Sigurno je tudi on utrgan.

PASCALINE: Ne maram, da tako govoriš.

LIONEL: Jacob je utrgan. Na samem to lahko izrečeva. Če sva sama, ga z vso pravico imenujeva Jacob in si priznava, da je najin sin nor.

PASCALINE: Kaj se nama dogaja, srči?

LIONEL: To bi tudi jaz rad vedel.

PASCALINE: Kaj se to za ena megla spušča nad naju?

12.

Psihiatrinja s cigareto v ustih prečka oder na električnem skiroju.

In se znova pripelje mimo.

Za njo sopiha Philippe.

PHILIPPE: Gospa doktorica, gospa doktorica ...

PSIHIAATRINJA: Kaj je že spet, Philippe?

Nadlegujete me!

PHILIPPE: Ravnal sem proti predpisom. Svoj sycorus sem presadil v park.

PSIHIAATRINJA: Popolnoma sem šokirana, Philippe.

PHILIPPE: Hiral je na moji okenski polici.

PSIHIAATRINJA: Zelo natančno sem vam razložila, kaj so nevarnosti takega početja. Mi nismo upravniki tega parka. Park spada med zelene površine, ki so v lasti občine. Od kod pa prihaja ta vaš soki ...

PHILIPPE: Kobulasti sycorus. To je zelo redko drevo, ki raste v močvirju.

PSIHIAATRINJA: V močvirju! In kaj potem počne tukaj, ubogi revež?

PHILIPPE: A bi se lahko zavzeli zanj, gospa doktorica?

PSIHIAATRINJA: Nemogoči ste. Ne poslušate, kaj vam govorim. Vprašala sem že na občini in so se mi smejali v obraz. Tukaj niste v džungli, Philippe! Tukaj ste na kartografiranem in strogo urejenem območju!

PHILIPPE: Zakaj omenjate džunglo?

PSIHIAATRINJA: Rekla sem džungla, namesto da bi rekla subtropski gozd! Vaša rastlina raste v mangrovski močvari, jaz sem pa rekla v džungli! Pomirite se, Philippe!

PHILIPPE: Ne morem ga več izruvat.

PSIHIAATRINJA: Zakaj ne?

PHILIPPE: Posadila sva ga pred petimi dnevi. Zdaj se je že lepo prilagodil.

PSIHIAATRINJA: Izruvajte ga. Posadite ga v večji lonec, kot ga je imel prej.

PHILIPPE: Zaradi tega lahko umre.

PSIHIAATRINJA: Ah, dajte no!

PHILIPPE: Ne morem tvegat.

PSIHIAATRINJA: No, ja, zaželiva mu srečo.

Philippe grabi obup.

PHILIPPE: Vsem dol visi!

PSIHIAATRINJA: Sploh ne.

PHILIPPE: Ja pa ja.

PSIHIAATRINJA: Ne se tako razburjat, Philippe!

PHILIPPE: Vaša grozljiva brezbriznost se razpređa vsenaokrog. Teptate nas in mirno stopate preko naših trupel.

PSIHIAATRINJA: Od kod vam pa zdaj to?

PHILIPPE: A ste mi kaj v pomoč? Namesto da bi postal trdnejši, razpadam na koščke.

PSIHIAATRINJA: Nehajte se smilit samemu sebi, Philippe!

Nakopljete si eksotično rastlino, ki se nikjer ne počuti dobro. Nalagate si odvečno breme, zaradi katerega drvite v katastrofo. Kdo je kriv? Vi sami ste krivi za svojo nesrečo in za nesrečo te rastline.

PHILIPPE: Sycorus ne raste v mangrovskih močvarah! V mangrovah ne bi mogel uspevat, ker so mangrove močvirja s slano vodo, tam drevesa rastejo v blatnih strugah in z zračnimi koreninami vsrkavajo zrak. Očitno se bolj slabo spoznate na tropska močvirja, gospa doktorica ...

PSIHIAATRINJA: Res se ne.

PHILIPPE: Potem pa rajši ne govorite s tako površnostjo in vzvišeno nonšalantnostjo o njih, ker to meče slabo luč na vašo znanstveno etiko in na vaše presojanje nasploh. Sycorus je rastlina iz mokrišča Bayou, roža Misisipija.

PSIHIAATRINJA: Aha.

PHILIPPE: In če ste lahko tako prijazni in ne mečete vsega, kar vam je tuje, v isti koš.

PSIHIAATRINJA: Imate prav. Res s preveliko lahkoto govorim o vegetaciji, ki je ne poznam.

PHILIPPE: Prisluhnite že samemu zvenu te besede ...

PSIHIAATRINJA: Ja ...

PHILIPPE: Bayou.

PSIHIAATRINJA: Ja.

Vas odpeljem nazaj?

PHILIPPE: Ne. Ne.

PSIHIAATRINJA: Dajte, stopite gor.

PHILIPPE: Ne, jaz se ne vozim s takimi stvarmi.

PSIHIAATRINJA: Pridite, no.

Philippe ne ravno navdušeno stopi na skiro in položi roke psihiatrinji na ramena.

PSIHIAATRINJA: Primate se me.

PHILIPPE: Kako?

PSIHIASTRINJA: Objemite me okrog pasu. Trdno se me oklenite.

Psihiatrinja bliskovito spelje. Philippe se ne počuti najbolje.

Izgineta.

V daljavi se zasliši njun smeh.

Spet se pripeljeta.

Zdaj skiro vozi Philippe in psihiatrinja objema njega. Smejeta se kot otroka.

13.

Jacob sam v sobi vadi plesne korake.

14.

Philippe nekje ob spremljavi kitare ali klavirja (lahko igra tudi sam) poje bluz.

Izvoli, mala moja,
obleko, kakršno si si želela,
naj zapusti te žalost tvoja,
pokaži se mi v njej vesela.

Izvoli, moj dragi otrok,
glavnik, da še lepša boš deva.
Tvoj stas vitek je in visok,
glava tvoja ob strop se zadeva.

Kje je kraj najbolj pravi,
da sanjam se prepustiš?
Naj človek se daleč odpravi
ali povsem blizu nanj naletiš.

Izvolite, bratje moji in sestre,
v moji pesmi svoj prostor dobite.
Če vam ob njej srce se stre,
vas prosim, da mi oprostite.

Izvoli, mala moja,
življenje, kakršno si si želela,
naj zapusti te žalost tvoja,
pripoveduj nam, kaj si doživela.

Kje je kraj najbolj pravi?
Globoka je reka in voda skaljena.

Naj človek se daleč odpravi?

Kje je ta dvorana, razkošna in razsvetljena?

15.

Pri psihiatrinji v ordinaciji.

Jacob leži, okrog vratu ima ves čas ovit šal.

JACOB: Ta žica, nikoli je nisem marala, zmeraj mi je šla na živce, ampak v začetku sem jo pustila pri miru. Potem sem pa po malem začela z jezikom dregat vanjo. Najprej ne da bi se sploh zavedala. Zdaj pa vem, da se je z jezikom dotikam kar naprej. Zdajle se je dotikam vsaki dve sekundi, bolj ko se je dotikam, bolj sem obsedena s tem, pravijo, da če si dam ta aparat odstranit, mi bojo zobje spet začeli štrlet naprej, kar je nedopustno, ne bom pustila svojim zobem, da spet odbluzijo po svoje, lahko bi mi dali več lepila, tista mesta, kjer je več lepila, so bolj gladka, manj jih čutim, bolj tako kot zaobljen rob skodelice, pomislila sem, pa naj mi zadaj za zobmi naredijo še eno zobovje iz lepila, potem sem si pa rekla, to lepilo je stoprocentno kancerogeno, jaz se ga bom pa kar naprej dotikala in bom dobila raka na jeziku, pri petinštiridesetih ne bom mogla več pet, vprašala sem zobozdravnika, a je kancerogeno to lepilo, on je rekel, ne, ni kancerogeno, menda vam ne bomo dajali kancerogenih snovi v usta; no, prav, ampak kaj pa veš, seveda zobozdravniki rečejo, da lepilo ni kancerogeno, hočejo ga prodat, če stisnete zobe skupaj, gospa doktorica, na katerih mestih se vaši zgornji zobje stikajo s spodnjimi?

PSIHIASTRINJA (*dela iste grimase kot on*): Hmm ...

Kočniki se stikajo.

JACOB: A se konice zgornjih zob usedejo v jamice spodnjih zob?

PSIHIASTRINJA: Kako naj to vem? Mislim, da ja ...

JACOB: Jaz vsak dan preverim svojo zobno okluzijo.

PSIHIASTRINJA: Aha ...

JACOB: Slab ugriz lahko izniči večletno delo.

PSIHIASTRINJA: Hmm ...

Vas žica ovira pri petju?

JACOB: To je tujek, gospa doktorica.

Za pevko so njena usta sveta stvar.

PSIHIASTRINJA: Da niste mogoče preveč zahtevni do sebe? A ni Céline zato prikrajšana za male radosti?

Zadnjič ste mi omenili, kako sanjariate o tem, da bi šli sami kupit korenje in si pripravili osso buco.

JACOB: Ja.

PSIHIASTRINJA: Jaz bi vas prav rada videla, kako valjate telečje zrezke v moki.

Prav rada bi vas videla, kako se v srečni brezskrbnosti posvečate lupljenju zelene.

Z odkritim vratom in brez vlažilca na dosegu roke.

Manj obsedeno s svojim grlom in zobmi.

Rada bi videla mirno in neodvisno Céline, ki ne bi prežala na vsako spremembo v svojem telesu.

JACOB: Ne boste je videli, gospa doktorica.

Céline upošteva zakonitosti. To je treba vzet na znanje. Povaljat telečje zrezke v moki, to lahko naredim.

Ne morem pa prepevat pred tri tisoč ljudmi, ki me obožujejo, ne da bi bila v skrbeh za svojo ustno votlino. Ne moreš bit največja svetovna zvezda in hkrati nezahtevna in umirjena oseba. Vsi vejo, da je Céline dragocen biser in da mora bit klima izklopljena.

Zakonitosti je treba spoštovat.

Ko sem bila majhna, sem na balkonu posadila nekaj mladih švicarskih borov, izruvanih v visokogorju.

Pozimi, ko se je termometer spustil pod ledišče, sem iz zmrzovalnika prinesla led. Ampak namesto da bi ga položila kar direktno na tla ob drevesca, sem naredila manjši hrib, s katerega so se sprožali plazovi. Ledenik je počasi polzel proti borom. Opazovala sem njegovo drsenje in njegovo umikanje.

Led sem smela dodajat samo na vrhu hriba.

Kot da bi zapadel sneg. Ampak res nikamor drugam, ker se je ledenik moral premikati sam od sebe.

Take so zakonitosti gorskega sveta.

Treba jih je bilo upoštevati.

PSIHIASTRINJA: Ja ...

16.

Pascaline in Lionel hodita po parku.

Nekega drugega dne.

Vročje je.

PASCALINE: Vseeno, res, če ne bi vedela, kje sem, bi se mi ta park zdel prečudovit.

LIONEL: Ampak midva veva, kje sva.

PASCALINE: Srebrne veje cedre na zeleni trati ...

Ti grički sivke pod lipo ... Če ni to mogoče cvetoči žajbelj? ...

LIONEL: Ne pretiravaj.

PASCALINE: V čem je skrivnost narave, da deluje tako spokojno?

LIONEL: Precej drago plačujemo, da imajo dobre vrtnarje.

PASCALINE: A slišiš sinice?

LIONEL: Ne.

PASCALINE: Mogoče so pa ščinkavci? ... A slišiš, kako so veseli?

LIONEL: Trenutno se res ne ukvarjam s tem. Ne ukvarjam se s poslušanjem ptičjega petja, Pascaline. Kaj je s tabo? Ukvarjam se z mislijo, kako naj spravim svojega sina iz te mišnice, v katero sva ga strpala, kako naj ga iztrgam iz tega manipulativnega ozračja, ki si mu ti, kot kaže, že podlegla.

PASCALINE: Ti preveč hočeš vse naenkrat, srči.

Jaz vpijam to čudovito okolje, še toliko bolj, ker ne veva, če ga bova še kdaj videla.

LIONEL: Dopustila si, da so te zmeščali. Tvoj um je otopel, narava ga je oslabilila. Ni večje prevarantke, kot je narava.

PASCALINE: Bubi! ... Tamle je! Bubi! ... Tukaj sva, Bubú!

Pride Jacob.

V novih vrtnarskih oblačilih. Z novo frizuro z navijalkami.

V roki drži pisan obroč.

Starša si nadeneta veder in dobrovoljen izraz.

LIONEL: Dobro zgledaš, ni kaj! ...

JACOB: Počivam. Ukvarjam se s športom.

PASCALINE: Menda igraš badminton s prijateljem?

Jacob se zasmije. Starša tudi.

JACOB: Sta začutila, kako dober zrak je danes?

Pljuča se širijo, postajajo prozorna kot angelska

- krila. Kako lepo bi bilo, če bi vsak dan imeli tak zrak.
- PASCALINE: Ah ja, čudovito je.
- LIONEL: Ja, ja ... malo je sicer vroče.
- JACOB: Jaz imam rada vročino.
- PASCALINE: Logično.
- JACOB: Pod pogojem, da je dovolj vlage, seveda.
- Bi vaju lahko nekaj prosila, Lionel in Pascaline?
- LIONEL: Seveda.
- JACOB: Rada bi, da me ne kličeta več Bubi.
- PASCALINE: Če tako želiš ...
- JACOB: Pa tudi Bubú ne.
- PASCALINE: Prav ...
- JACOB: Danes zjutraj sem trenirala s hulahup obročem. Med treningom zmeraj dobim kakšno dobro idejo za svoj nastop.
- PASCALINE: Hulahup obroč! A to še obstaja?
- JACOB: Seveda. A še nisi slišala za hup dance? Če se ukvarjaš s hup danceom, ohranjaš raven trebuh.
- PASCALINE: To bi bilo pa za Lionela! Moraš se naučit, Lionel!
- JACOB: Lionel je lep tak, kot je. On je sam svoj in živi.
- PASCALINE: Kako si prijazen.
- JACOB: A bi rad poskusil? Ti bom pokazala!
- LIONEL: Ne, hvala ...
- Jacob mu na kratko pokaže.*
- Potem ujame Lionela v obroč.*
- JACOB: Daj no ... Daj no ...
- LIONEL: Ne, ne ... Nehaj!
- Lionel se otepa, dokler se ne izmota iz obroča.*
- Premolk.*
- JACOB: Čutim, da sta oba nekam potrta.
- PASCALINE: Sploh ne! Zakaj to govoriš?
- LIONEL: Saj sva potrta. Prav ima. No, jaz sem definitivno potr.
- JACOB: A veš, da včasih, kadar gledam poročila, tudi jaz jokam. Jokam, recimo, ker je toča uničila pridelek. To me pretrese. Zgubljam kožo, ki nas ščiti pred svetom ...
- (Senca v daljavi.)*
- Philippe! ... To je moj prijatelj Philippe! ... *(Se nekoliko oddalji in vpije za njim.)* ... Philippe! ...
- LIONEL: Kako bi pa rad, da ga kličeva? Céline? Ne morem si predstavljat.
- PASCALINE: Ja, saj vem ...
- LIONEL: Ne morem si predstavljat.
- PASCALINE: Vem, saj vem, srči.
- LIONEL: Zakaj pristajava na vse to, Pascaline?
- PASCALINE: Kaj drugega nama pa preostane?
- LIONEL: Nemočna sva. Ne znajdeva se več.
- PASCALINE: Ne znajdeva se več.
- LIONEL: Navijalke ima ...
- PASCALINE: Umetniki jih uporabljajo. Tudi James Brown jih je, recimo.
- LIONEL: James Brown da je uporabljal navijalke?
- PASCALINE: James Brown je uporabljal navijalke, zmeraj se mi je tako zdelo.
- LIONEL: Danes ponoči se mi je sanjalo, da najin sin veze na tistem tvojem malem obroču za vezenje ...
- Kako lahko oče sanja kaj takega?
- PASCALINE: Moj mali obroč za vezenje ...
- Spomnim se. Spomnim se ga! Kako daleč je že to. Kje neki je zdaj?
- Jacob se vrne in vrti obroč.*
- JACOB: Ni bil Philippe.
- Bi se rada sprehodila po parku?
- PASCALINE: Sva se že. Čudovit je.
- JACOB: Sta šla tudi malo v gozd?
- PASCALINE: Saj naju poznaš, Bubi – joj, oprostii! ...
- Hočem reč, saj naju poznaš, nisva kakšna velika pustolovca.
- JACOB: Pridita.
- LIONEL: Utrujena sva. Dovolj sva že hodila.
- JACOB: Pejmo, no!
- Prime starša za roko.*
- PASCALINE: No, pa pejmo.
- Lionel se vda in komaj vleče noge za sabo.*

17.

Nekje drugje v parku.

Philippe čepi na tleh zraven kobulastega sycorusa.

Opazimo, da se je z verigo priklenil na grm.

Pride Jacob z obročem, sledita mu Lionel in Pacaline.

JACOB: Živjo! A tukaj si! ... To je moj prijatelj Philippe! ... Philippe, naj ti predstavim Lionela in Pascaline.

Philippe je lepo vzgojen in se poskuša nekoliko vzravnati.

PHILIPPE: Dober dan.

PASCALINE: Dober dan, Philippe.

JACOB: Fantastično napredujem z obročem.

Mislím, da ga bomo vključili v nastop. Res je dober *partner*, tale obroč.

PHILIPPE: Daj, pokaži.

JACOB: Ima občutek za ritem in smisel za humor, kar je pri predmetih zelo redko ...

Ampak, Philippe, kaj se pa greš?

PHILIPPE: Povezan sem s svojim *sycurusom*.

JACOB: Hahaha. Kakšna ideja!

LIONEL (*pri strani, Pascaline*): Sploh ni črn ...

Pascaline mu s prstom namigne, naj molči.

Lionel brez besed ponovi očitno dejstvo.

PHILIPPE (*Jacobu*): Ti se kar smeš, če se hočeš.

Kar smeš se.

JACOB: Zakaj si pa to naredil?

PHILIPPE: Če ga bojo prišli izruvat, bojo morali z njim odstranit še mene.

Med celotnim pogovorom Jacob neprenehoma vrti obroč.

JACOB: Kdo pa sploh ve zanj? Nobeden.

PHILIPPE: Nikoli ne veš.

JACOB: Mislím, da se po nepotrebem vznemirjaš.

PHILIPPE: Zdaj imajo satelite.

JACOB: Philippe, dosegel boš samo to, da jih boš opozoril nanj.

LIONEL: Kaj se pa dogaja? ...

PHILIPPE: Zelo mi je žal, da smo se seznanili v takih okoliščinah, gospod.

To drevo ima za sabo dolgo potovanje, veste. Tiho je raslo v mokriščih Louisiane ob svojih sestričnih magnolijah, ko so ga nekega dne izpulili iz njegove mahovnate posteljice in ga osamili v lonec. Naložili so ga na kamion, ga pretovorili na ladjo in odpeljali na drugo stran Atlantika.

Nepomemben primerek rastlinice, ki je bil že stokrat na tem, da propade.

Odkar pa sva ga s Céline presadila v zemljo na prostem, je zrasel in ozelenel. Hoče živeti.

Ne zaveda se, da je ogrožen.

LIONEL: Pa je ogrožen?

PASCALINE: Zakaj bi bil ogrožen?

PHILIPPE: Nezakonit priseljenec je.

JACOB: Vsiljivec. Če ga bo vrtnar odkril, ga bo izruval. Na tem območju je vse natančno evidentirano.

Philippe, kje so ključki od teh tvojih okovov?

PHILIPPE: Pusti, da sam uredim to zadevo, mala moja.

Veseli me, da sem vaju spoznal, Lionel in Pascaline.

Moji domači nikoli ne pridejo, odrekli so se mi.

Nerodno mi je, ker sem tukaj na tleh.

A bi mogoče še vidva počepnila sem k meni?

Zemlja je suha. A to vesta, da od vseh položajev najbolj priporočajo čepenje? To je dokazala

neka študija o lovcih in nabiralcih v Tanzaniji.

PASCALINE: Hvala ... Nisva več tako gibčna, žal ...

JACOB: Mislím, da doživljaš rahel napad blaznosti.

PHILIPPE: Nasprotno. Spet občutim notranji mir.

JACOB: Osvobodí se, Philippe, in se nam pridruži na sprehodu.

LIONEL: Nehaj že enkrat vrteti ta obroč, Jacob!!

Osuplost.

Jacob neha vrteti obroč.

Premolk.

LIONEL: Utrujen sem. Preveč je vroče. In od

dvourne vožnje sem izčrpan.

PASCALINE (*Jacobu, da bi ga pomirila*): Zelo živčen je za volanom, saj ga poznaš. Zadnje

čase hupa za vsako malenkost.

LIONEL: Malo res hupam, ja ...

Pojavi se psihiatrinja.

Čez ramo ima obešen zložljiv vrtni stol.

PSIHIATRINJA: Danes vsi iščemo zatočišče v senci.

Vidim, da ste se že spoznali.

Kaj pa brskate tam po tleh, Philippe? Vi, ki se

tako neradi umažete. A je kaj narobe z njim? ...

Je vse v redu, Philippe? ... Kaj pa pomenijo te

verige? Moj bog. Vkljenen je! Kdo vas je vkljenil?

PHILIPPE: Sam sem se. Varujem svoje drevo.

PSIHIATRINJA: Danes pa je moj dan! Ravno

prihajam s seanse na prostem s popolnoma

regresivno skupino, zdaj pa še to kapricasto

obnašanje!

(Postavi ležalnik na tla in se zlekne vanj.)

Céline, spravite prijatelja k pameti ...

PASCALINE: Prav prikupen je, tale grmiček, nič ne moti ...

LIONEL: Vrtil se mi ...

PASCALINE: Srči moj, kaj pa je?

LIONEL (*Pascaline*): Céline ...

Jacob pohiti k Lionelu, da bi ga podprl.

PSIHIATRINJA (*vstane in Lionelu prinese svoj stol*):

Usedite se ...

LIONEL: Ne, ne ...

PASCALINE: Usedi se, srči, usedi se.

PHILIPPE: To je zaradi vročine.

Lionel se usede.

PSIHIATRINJA: Boste malo vode ... Čutaro imam s sabo ... (*Vzame čutaro iz torbice.*)

LIONEL: Ne, ne ...

JACOB: Moraš pit, Lionel.

LIONEL: Pustite me ...

PSIHIATRINJA: Ne, ne ... treba se je hidrirat.

LIONEL: Ne ...

PASCALINE: Pij, srči, moraš pit.

Lionelu porinejo čutaro v usta. Med pitjem se mu zaleti. Jacob mu takoj priskoči na pomoč.

PHILIPPE: Jaz bi tudi malo vode ...

PSIHIATRINJA: Pa še krožnik minjončkov za zraven mogoče?

JACOB (*zaščitniško do Lionela*): Kadar imam jaz napad tesnobe, si v mislih predstavljam življenje drevesnega lista. Ampak ne začnem pri brstenju. Začnem pri odpadlem, porumenelem listu.

LIONEL: A tako ...

JACOB: Najprej obleži in kot kakšen plašček štiti korenine, potem se pa posuši in spremeni spet v humus.

LIONEL: Hmm ...

JACOB: Ne vidiš ga več, ampak veš, da se je vrnil v zemljo, da bo hranil drevo.

Če se malo potrudiš, si lahko predstavljaš veselje ... Vse je zmeraj tam.

LIONEL (*tudi on z naklonjenostjo*): Nisem prepričan, da bi pri meni to delovalo, bobrček moj ... Včasih si bil moj bobrček. Se spomniš?

Premolk.

PHILIPPE: Žejen sem ...

PASCALINE: Dajte mu vodo, dehidriral bo, gospa doktorica.

PSIHIATRINJA: Ko bo snel verige.

PHILIPPE: Snel jih bom, ko mi boste zagotovili, da bo moj kobulasti sycorus rasel v tej zemlji.

PSIHIATRINJA: Resnično me žalosti, da vzbujate pozornost na tak način, Philippe. Ljubše bi mi bilo, če bi vas Lionel in Pascaline spoznala v drugačnih okoliščinah, ne pa vklenjenega, kot so bili vaši nesrečni predniki.

LIONEL: Nama bi bilo ljubše, če naju ne bi vpletali v to zadevo, gospa.

Vstane in ji poda stol.

PASCALINE: Philippe, a se ne bi mogli na kakšen fizično manj naporen način zavzemat za to drevo?

LIONEL: Ne vmešavaj se, Pascaline. Kaj ti pa je?

PASCALINE: Ne želim, da izruvajo to rastlino.

PSIHIATRINJA: Saj tega nihče ne želi! Ampak to ni v naši pristojnosti.

PASCALINE: A obrodi kakšne plodove?

LIONEL: Kot da je to kaj važno.

PASCALINE: Rada bi vedela, če obrodi plodove.

LIONEL: Briga naju, Pascaline! Briga naju to drevo!

Mene res popolnoma nič ne briga, kaj bo z njim!

PHILIPPE (*žalostno*): Vijoličaste jagodke obrodi.

PASCALINE: Ni ti treba bit žaljiv, srči.

JACOB: Malo si res žaljiv, Lionel.

LIONEL: A da sem žaljiv? ...

PSIHIATRINJA: Sploh ne!

LIONEL (*Philippu*): Jaz proti vam osebno nimam nič, gospodič ... Midva imava že zadosti svojih skrbi, a me razumete, ne moreva prevzemat nase kar vseh tegob po vrsti. Kadar postanem dovteten za ves svetovni kaos, se v sebi sesujem ...

PHILIPPE: Kar Philippe mi recite ...

LIONEL: Prav ... Saj razumete, kaj vam govorim, Philippe. Vsak ždi v svojem kotu. Midva ždiva v svojem. In tuhtava, kaj naj.

PASCALINE: Pa so užitne, te jagodke?

PHILIPPE: Grenke so. Treba jih je posušit.

LIONEL: V bližini naše hiše včasih nekdo takole kot vi čepi na tleh in se trudi izvabljat glasbo iz odtočnih cevi ... Kadar naletim na njega, imam cel dan pokvarjen.

PSIHIATRINJA: Vi ste pogumen človek, Lionel. Mi bi radi, da bi se tudi Philippe odločil za

drugačen življenjski vzorec. Nenehno se počuti ranjenega in preganjanega.

PHILIPPE: Časi, ko so Philippi ždeli v kotu, so minili.

JACOB: Res kar naprej nekaj težiš, Philippe.

PSIHIASTRINJA: Ja, prava tečka ste!

JACOB: Mogoče bi bil pa zdajle primeren trenutek, da vam zapojem eno kratko pesem?

LIONEL: Oh, ne, ne, usmili se nas!

PASCALINE: Ampak Lionel? ...

LIONEL: Ne, ne!

PASCALINE (*Jacobi*): Seveda, ljubček, eno kratko pesem, ja, seveda, če bi rad! ...

PSIHIASTRINJA: Jaz moram na sestanek ...

LIONEL: Koliko časa bomo še igrali to komedijo?

PASCALINE: Srči ...

LIONEL: Kakšen srči neki! Jaz ne morem več.

Ne morem se več smehljati, poslušati butastih

pesmic, kot pajac ploskat neki absurdni osebi.

Še malo pa bo mene treba zapreti! Ampak ne

v to vašo ustanovo, gospa, v kateri se zelo

potrudite, da naju zmrcvarite ob vsakem

obisku. Izčrpavava se, prevoziava ne vem

koliko kilometrov, da naju potem dobesedno

razmesarite vsakič, ko prideva na obisk v ta

circus. To bitje z obročem, ne vem, kdo je. Kdo

je to? Hočem svojega sina. Hočem Jacoba.

Hočem Bubúja. Če hoče Bubi prepevat, naj

prepeva. Če hočeš kaj zapet, Bubi, ti kar zapoj!

Ampak zakaj moraš bit nekdo drug? Ti si

Jacob Hutner. Tako kot sem jaz, tvoj oče, Lionel

Hutner. To mi zadostuje, da funkcioniram. Ljudje

me kličejo Lionel, nobene potrebe nimam po

tem, da bi vedel, kdo sem.

PASCALINE: Sprašujem se, če moj mož ni staknil rahle sončarice ...

LIONEL: Philippe, a vam je kdaj kaj pripovedoval o naju? Vam je povedal, da ima starše? Ali se predstavlja kot nekdo, ki je nastal ex nihilo?

Sploh bi bilo pa najbrž v vsesplošnem interesu,

če bi že enkrat odvrgli te utesnjujoče okove.

Zakaj neki bi večstoletno trpljenje jemali nase,

mladenič, vse skupaj je eno samo pozerstvo, ki

počasi izgublja pomen. Stoletja, ladje, bolj ali

manj topel plašč, dež, otroški voziček, berač,

nekoč so vse te stvari poimenovali z drugimi

besedami in potem spet z drugimi, ampak nazadnje vse pristane na istem smetišču, zakaj bi se človek vznemirjal in hotel odigrati svojo vlogo, koga briga, jutri bo prišel drug svet in za njim spet drug ...

PASCALINE (*opazi, da se Jacob spet pogreza*

v žalost): Oh, ljubček, kaj se pa zdaj kremžiš!

Ne kremži se, no ... Pusti ga, naj poje, Lionel!

Zakaj mu to preprečuješ? Kaj pa je to takega?

PSIHIASTRINJA: Seveda. Kaj pa je to takega?

PASCALINE: Zapoj nam kaj.

JACOB: Drugič.

PSIHIASTRINJA: Tedni dela so šli v nič.

PASCALINE: Oh, ne!

PSIHIASTRINJA: Ja.

PHILIPPE: Daj no, mala moja.

PASCALINE: Ne bit užaljen, ljubček. Od daleč prihajava. Trudiva se po najboljših močeh.

Ampak včasih ga ne vem zakaj kaj polomiva.

LIONEL: Daj, zapoj ... Zapoj, bobrček.

PASCALINE: Ja, daj!

LIONEL: Igraj se z obročem, zapleši svoj ples.

Žal mi je, da sem ti pokvaril veselje.

Psihiatrinja vzame v roke mobilni telefon in poišče neko glasbo.

PSIHIASTRINJA: Pokažite nam, kaj pripravljate

za nastop, Céline. To nas bo vse poživilo.

PHILIPPE: Zapleši, mala moja. Zapleši.

Jacob s težkim srcem privoli.

18.

Drug letni čas. Vreme je sivo in mrzlo.

Jacob gre čez oder z dvema velikanskima

kovčkoma in še nekaj drugimi kosi prtljage.

Nosi plašč s krznenim ovratnikom in zatemnjena očala.

Takoj za njim pride Philippe v elegantnih zimskih oblačilih New Orleans.

V roki drži plastično vrečko.

PHILIPPE: Dajva na hitro. Ne prenesem poslavljanj.

JACOB: Če bi sprejel moje povabilo in se mi

priključil kot back vokalist, bi odpotoval z mano.

PHILIPPE: Imam drugačne ambicije.

JACOB: Bit back vokalist ni nobena sramota.

PHILIPPE: V redu. Dajva se objet.

JACOB: Najprej si back vokalist, enega lepega dne pa izdaš solo album.

PHILIPPE: Še v zadnjih trenutkih me hočeš dražiti.

JACOB: Pogrešala te bom.

PHILIPPE: Pozabila boš name.

JACOB: Nemogoče.

PHILIPPE: Moj obraz bo utonil v pozabo.

JACOB: Kdo bo pa zdaj prenašal to tvoje jamranje?

Se objameta.

Philippe nato iz plastične vrečke vzame nekakšen zavoj.

PHILIPPE: Nekaj za spomin.

Jacob odvijte ovojni papir ...

Prikaže se okrasno tolkalno glasbilo, visoko kakšnih trideset centimetrov.

JACOB: Džemba ... To si se pa res lepo spomnil, Philippe!

Se zasmejeta in se še enkrat objameta.

Philippe nato steče stran.

JACOB: Philippe! ...

Jacob ostane sam.

Narahlo potapka po glasbilo ...

Boben oddaljeno zadoni. Globok zvok, presenetljiv za tako glasbilo.

Pride Pascaline in takoj za njo Lionel. Oba sta zavita v zimska oblačila.

PASCALINE: Tamle je! ... Čaka naju!

LIONEL: Tukaj sva, tukaj sva!

JACOB: O, Pascaline in Lionel! ... Tako sta zadekana, da vaju nisem spoznala!

Vsi se zasmejejo.

PASCALINE: Zmeraj bolj sva zmrzljiva.

LIONEL: Zmeraj bolj zmrzljiva, prav res! ... Gremo!

Adijo turobni park, adijo ledeni veter teh drevoredov! Nazaj v resnično življenje! Nocoj bo tekel šampanjec! Je že na hladnem! Jöel-Greuz, pazi to! Drugega ti pa ne poveva. Pričakuješ lahko nekaj, kar malo diši po Rusiji ... Kaj pa vsi ti kovčki, čigavi so?

JACOB: Moji.

PASCALINE: Tvoji kovčki so to? ...

JACOB: Odhajam na turnejo Road to the South, Pascaline.

PASCALINE: Aha! Ja, ja ...

(Lionelu.) Odhaja na turnejo Road to the South.

JACOB: Po štiridesetih državah.

PASCALINE: A daj no.

LIONEL: Aha ...

PASCALINE: Na okna sva obesila girlande z utripajočimi lučkami. Božične girlande so ti bile zmeraj všeč.

JACOB: Kakšne barve pa so?

PASCALINE: Bele, rumene, mislim, da je ena celo z modrimi ledenimi svečicami.

JACOB: O ja! Te se pa spomnim.

LIONEL *(Pascaline, potihno)*: Vsega tega niti pod razno ne bova mogla spraviti v avto ...

PASCALINE: Ne.

(Jacobu.) Jaz sem hotela še koga povabiti.

Skoraj sva že povabila Sergea in Bernadette Marteau, potem sva pa pomislila, da ti mogoče ne bo do tega, da bi gledal stare ljudi.

LIONEL: Stara ali ne stara, na smrt sta dolgočasna. Saj nikogar ne rabimo, sami si lahko priredimo zabavo.

PASCALINE: Tako je.

LIONEL: Stric Jean, saj enkrat si se srečal z njim, naju je v Veuviron-le-Fanouju ob nedeljah zmeraj povabil v restavracijo. V njej nikoli ni bilo kaj dosti gostov. Nama se je zdelo, da ni nobenega vzdušja. On je pa rekel, mi sami moramo poskrbet za vzdušje.

PASCALINE: Tako je.

LIONEL: Vseeno se sprašujem, kako bomo naložili vso to prtljago ...

JACOB: Oh, nič naj vaju ne skrbi. Pridejo me iskat.

LIONEL: Aja? ...

Kratek premolk.

JACOB: Vidva sta v redu?

LIONEL: Še kar.

PASCALINE: Odlično.

JACOB: A vama lahko povem eno kratko zgodbico?

PASCALINE: Zakaj pa ne? ...

LIONEL: Če želiš.

JACOB: Ni pesem, lahko si miren.

Jacob narahlo tapka po džembi ...

Občutek oddaljenih širjav je še izrazitejši.

JACOB: Prijateljta sta živela vsak na vrhu svojega hriba, vmes se je razprostirala grmičasta planjava. Bila sta predaleč, da bi se lahko videla, vedela pa sta, kje približno ima drugi hišo in da

zvok tamtama seže do tja. Sklenila sta dogovor: kadar boš zvečer bobnal, bom vedel, da si preživel srečen dan. Eden od njiju je večkrat na teden udarjal na tamtam. Zmeraj isti. Potem je pa nekega dne prenehal. Ne zato, ker njegovi dnevi ne bi bili več srečni, ampak zato, ker ne moreš pet o svoji sreči, če se nihče ne odzove.

Vzdignila se je meglica in zagrinja park.

Še vedno pa trajajo oddaljena glasba, veter, svež gorski zrak ...

Jacob s svojimi kovčki izgine.

Starša sta sama.

PASCALINE: Lionel? ...

LIONEL: Tukaj sem.

PASCALINE: Kje je Jacob? ...

LIONEL: ... Daj mi roko.

Meglica ju počasi zagrinja, dokler ne utoneta v njej.

19.

Meglica se razpusti.

Hulahup obroč se v rahlem zavoju prikotali čez oder.

Obkroži kobulasti sycorus, ki je zrasel.

KONEC

**Priloga gledališkega lista Mestnega gledališča ljubljanskega
Letnik LXXV, sezona 2024/2025, številka 8**